



Bureau
Boekhoorn
Sociaal-wetenschappelijk
Onderzoek

“STAP UIT DE ROES!”

Een onderzoek naar de doeltreffendheid van het op jongeren gerichte alcohol- en drugsbeleid van de gemeente Geertruidenberg

Rapport Rekenkamer Geertruidenberg

Februari 2024

Voorwoord BBSO

De Rekenkamer Geertruidenberg wil door middel van haar onderzoeken de (controlerende en kaderstellende) rol van de gemeenteraad versterken en een positieve bijdrage leveren aan de kwaliteit van het bestuur en de uitvoeringspraktijk van de gemeente Geertruidenberg, waarbij het accent ligt op het leer- en verbetereffect.

Na overleg met de gemeenteraad heeft de Rekenkamer besloten een onderzoek te laten verrichten naar “het op jongeren gerichte alcohol- en drugsbeleid van de gemeente Geertruidenberg”. Binnen het bredere gebruik van (genot)middelen onder jongeren - waaronder ook het gebruik van tabak - is de focus in dit onderzoek daarom gericht op het gebruik van alcohol en drugs. In het Coalitieakkoord 2022-2026 ‘Vertrouwen, verbinding en vooruitgang’ wordt verwezen naar het streven om vanuit het sociaal beleid specifiek in te zetten op het “gezonder en veiliger opgroeien van kinderen en jongeren, met nadrukkelijke aandacht voor alcohol- en drugspreventie”.

Met dit onderzoek streeft de Rekenkamer er naar inzicht te krijgen in de doeltreffendheid van het in dit kader ingezette beleid en suggesties te verkrijgen voor mogelijk verdere versteviging van het beleid. Voor het begeleiden van dit onderzoek is bureau BBSO uitgenodigd.

In dit rapport wordt verslag gedaan van het onderzoek naar het geformuleerde gemeentelijk beleid op dit terrein, de beleidsuitvoering daarvan door professionals en naar ervaringen van inwoners van de gemeente Geertruidenberg inzake alcohol- en drugsgebruik door jongeren. Door de brede aanpak in het onderzoek is, naast een analyse van het beleid en de beleidsuitvoering, ook een beeld verkregen van de doeltreffendheid van het beleid op basis van een aantal kwalitatieve indicaties.

BBSO

Nijmegen, februari 2024

Geertruidenberg, mei 2024

Het allereerste onderzoek van de Rekenkamer Geertruidenberg met de titel "STAP UIT DE ROES!" is een feit. De route naar dit eindresultaat begon bij de installatie en beëdiging van de Rekenkamer zelf met daarop volgend een waardevol en interessant onderzoekspad.

De Rekenkamer wil bij het uitvoeren van haar taken niet alleen invulling geven aan de wettelijke verplichting voor een gemeente om een Rekenkamer te hebben, maar ook aan de redenen van de gemeenteraad Geertruidenberg om een eigen Rekenkamer in te willen stellen en de verwachtingen die daarbij zijn genoemd.

Die verwachtingen hebben de Rekenkamer duidelijkheid gegeven voor het uitoefenen van haar taken. Dat is zinvol geweest zowel bij het doorhakken van de knoop voor een eerste onderzoeksonderwerp als het opzetten van en uitvoeren van het onderzoek, maar maakte de Rekenkamer ook schatplichtig.

De Rekenkamer wilde een onderwerp kiezen dat maatschappelijk impact had en heeft, waar inwoners van de gemeente Geertruidenberg bij betrokken konden worden en waar gemeenteraad en college van B&W op kunnen reflecteren.

Wij zijn als Rekenkamer het onderzoeksbureau BBSO zeer erkentelijk voor het uitvoeren van het onderzoek. Hun ervaring met dit onderwerp was een pré, maar heeft zeker niet geleid tot een standaard werkwijze met generieke uitkomsten. Het is een rapport waarin de situatie binnen de gemeente Geertruidenberg zijn weerklank heeft. Juist door de partijen die belangrijk zijn bij dit onderzoek te betrekken en blijven zoeken naar inwoners die bereid waren hun ervaringen te delen, naast een zorgvuldig bronnenonderzoek, heeft BBSO een rapport kunnen opleveren dat inzicht geeft in de situatie binnen de gemeente en de uitdagingen waar gemeenteraad en college voor staan. Maar veel dank gaat ook uit naar alle betrokkenen die met hun input hebben bijgedragen aan het tot stand komen van het rapport.

In de bestuurlijke wederhoor heeft het college laten zien met de (soms beperkte) capaciteiten en middelen die er zijn beleid te willen creëren en uitvoeren dat uiteindelijk tot doel heeft de jonge inwoners van de gemeente te ondersteunen in het maken van verantwoorde en gezonde keuzes rondom alcohol en drugs.

De Rekenkamer gaat ervan uit dat het college bij het opvolgen van de aanbevelingen de factor tijd niet uit het oog verliest, waarbij de Rekenkamer uiteraard onderkent dat vele belangrijke dossiers hun aandacht opeisen. Gegeven het feit dat de jeugd de toekomst heeft, is hun welzijn bijzonder relevant. De gemeenteraad kan daarin vanuit de controlerende rol een belangrijke rol spelen.

Rekenkamer Geertruidenberg,

Jos van den Elshout

Petra Paulides

Laura van Asseldonk

Inhoud

1.	Doel, vraagstelling en aanpak van het onderzoek	5
1.1	Aanleiding en doel van het onderzoek	5
1.2	Vraagstelling en onderzoeksvragen	6
1.3	Aanpak onderzoek	6
1.4	Normenkader	8
2.	Alcohol- en drugsgebruik jongeren gemeente Geertruidenberg	10
2.1	Landelijk beeld alcohol- en drugsgebruik jongeren	10
2.2	Beeld van alcohol- en drugsgebruik jongeren in Geertruidenberg	11
2.2.1	Kwantitatieve gegevens	11
2.2.2	Kwalitatieve indicaties	13
3.	Beleid alcohol- en drugsgebruik jongeren Geertruidenberg	16
3.1	Landelijk beleid preventie en handhaving alcohol en drugs	16
3.2	Beleid gemeente Geertruidenberg preventie en handhaving alcohol en drugs	18
3.2.1	Relevante beleidsterreinen	18
3.2.2	Preventie- en handavingsplan Middelengebruik 2020-2023	21
3.3	Voorgestelde activiteiten voorkoming en vermindering alcohol- en drugsgebruik jongeren	23
3.3.1	Preventie van alcohol- en drugsgebruik	23
3.3.2	Toezicht en handhaving	25
3.3.3	Aanvullende acties	26
3.4	Integrale aanpak als streven	27
4.	Uitvoering gemeentelijk beleid alcohol en drugs	29
4.1	Inleiding	29
4.2	Activiteiten uitvoering alcohol- en drugsbeleid Geertruidenberg	29
4.2.1	Inzet en activiteiten voor preventie	29
4.2.2	Inzet en activiteiten voor toezicht en handhaving	33
4.2.3	Voorgenomen aanvullende acties	35
4.3	Samenwerking organisaties en regie aanpak alcohol- en drugsgebruik	36
4.4	Monitoring en evaluatie	37
4.5	Informatie aan de gemeenteraad	38
5.	Conclusies en aanbevelingen	39
5.1	Samenvattende conclusies	39
5.2	Aanbevelingen	42
Bijlage 1	Overzicht geraadpleegde documenten	
Bijlage 2	Overzicht van geïnterviewde sleutelpersonen	
Bijlage 3	Normenkader alcohol- en drugsbeleid jongeren Geertruidenberg 2020- 2023	
Bijlage 4	Bestuurlijke wederhoor college B&W 18 april 2024	

1 Doel, vraagstelling en aanpak van het onderzoek

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

Aanleiding onderzoek

Professionals die in Geertruidenberg binnen het sociaal- en veiligheidsdomein werkzaam zijn, hebben in voorgaande jaren hun zorgen geuit over problematisch middelengebruik, in brede zin, en verslaving onder (een deel van de) inwoners van de gemeente Geertruidenberg. Alcohol- en cannabisgebruik zijn (naast het roken van tabak) volgens hen veelal geaccepteerd, zowel onder jongeren als volwassenen. Daarbij blijkt dat ouders het gebruik van alcohol en cannabis door hun (minderjarige) kinderen niet altijd afkeuren. Dat ligt volgens professionals deels aan gebrekkige kennis over middelengebruik, maar ook aan een hogere acceptatie van (met name) het drinken van alcohol en het blowen onder minderjarigen. Er wordt door professionals aangegeven dat er een kern van jongeren is bij wie het gebruik van alcohol en drugs vermoedelijk hoog is.

De gemeente Geertruidenberg heeft zich ten doel gesteld het middelengebruik onder jongere inwoners aan te pakken. De meest actuele en concreet omschreven ambities daartoe heeft zij verwoord in het *'Preventie- en handavingsplan middelengebruik gemeente Geertruidenberg 2020-2023'*. Ofschoon een leeftijdsgrens niet expliciet wordt benoemd, kan uit de beschrijving en voorgestelde maatregelen van dit preventie- en handavingsplan worden afgeleid dat men onder 'jongere inwoners' minderjarige jongeren verstaat, met een focus op jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

Doel en afbakening van het onderzoek

Doel van het Rekenkameronderzoek is inzicht te verkrijgen in de mate waarin de geformuleerde doelen uit dit plan zijn gerealiseerd voor alcohol- en drugsbeleid, zowel degene die zijn gericht op preventie als op repressie.

Het onderzoek richt zich niet op het 'gebruik van middelen' onder jongeren in brede zin, maar focust op het gebruik van alcohol en drugs onder minderjarige jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar in Geertruidenberg en de maatregelen die vanuit het gemeentelijk beleid worden ingezet in het licht van preventie en repressie¹. Zoals we later in dit rapport zullen aangeven, zijn ook de voorgestelde maatregelen van de gemeente in het preventie- en handavingsplan niet zozeer gericht op het voorkomen en verminderen van 'middelengebruik' in brede zin (waaronder ook het roken van tabak of van e-sigaretten), maar meer specifiek op de preventie en de handavingsaanpak inzake het gebruik van alcohol en drugs door minderjarige jongeren.

¹ Gebruik van andere (genot)middelen, zoals het roken van tabak, het gebruik van e-sigaretten en het 'vape' worden in dit onderzoek niet besproken.

1.2 Vraagstelling en onderzoeksvragen

De volgende vraag staat in dit onderzoek centraal:

Wat is de doeltreffendheid van het op (minderjarige) jongeren gerichte alcoholbeleid en drugsbeleid van de gemeente Geertruidenberg?

De focus van het onderzoek ligt derhalve op de doeltreffendheid van het beleid: de mate waarin doelen worden gerealiseerd. De deelvragen van het onderzoek luiden als volgt:

Beleid:

1. Welk alcohol- en drugsbeleid gericht op jongeren heeft de gemeente Geertruidenberg?
2. Welke doelstellingen en te leveren prestaties heeft de gemeente zichzelf opgelegd en welke zijn er opgelegd vanuit andere overheden?
3. In hoeverre voldoet het alcohol- en drugsbeleid gericht op jongeren van de gemeente aan de wettelijke regels en normen? In hoeverre is het beleid integraal?

Doeltreffendheid:

4. Welke kwantitatieve gegevens zijn beschikbaar om de doeltreffendheid van de doelstellingen van het op jongeren gerichte alcohol- en drugsbeleid te bepalen?
5. Wat is op grond van deze kwantitatieve gegevens te zeggen over de doeltreffendheid van het op jongeren gerichte alcohol- en drugsbeleid?
6. Wat zijn de (kwalitatieve) oordelen en percepties van betrokkenen, over a) alcohol- en drugsgebruik onder jongeren en b) de doeltreffendheid van het beleid?
7. Welke succes- en faalfactoren zijn te onderscheiden voor de doeltreffendheid van de doelen en prestaties in het op jongeren gerichte alcohol- en drugsbeleid?
8. Hoe kan de doeltreffendheid van het op jongeren gerichte alcohol- drugsbeleid in Geertruidenberg (mede gelet op mogelijke “best practices” elders) worden verbeterd?

Sturing door de gemeenteraad:

9. Op welke wijze is de raad geïnformeerd over het beleid? Hoe vult de raad zijn kaderstellende en controlerende rol in?

1.3 Aanpak onderzoek

De onderzoeksaanpak bestond uit de volgende onderdelen:

- een inventarisatie en analyse van beschikbare en relevante beleidsnota's en documenten zoals die rondom het beleid inzake alcohol en drugs in Geertruidenberg zijn opgesteld. Daarbij hebben we vanwege het integrale karakter van de problematiek met een brede optiek naar het beleid en de beleidspijlers gekeken: het vraagstuk raakt zowel het lokaal jeugdbeleid, het lokaal gezondheidsbeleid als beleid inzake openbare orde en veiligheid. Voor de inventarisatie van relevante gemeentelijke documenten is, naast de research door

de secretaris van de Rekenkamer, door de onderzoekers mede gebruik gemaakt van de iBabs-RIS toegang via internet (<https://geertruidenberg.bestuurlijkeinformatie.nl>). Het aantal documenten dat op deze wijze over gemeentelijk beleid en uitvoering beschikbaar is gekomen is relatief gering. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van geanalyseerde documenten;

- interviews met drie beleidsmedewerkers van de gemeente; een beleidsmedewerker lokaal jeugdbeleid, beleidsmedewerker lokaal gezondheidsbeleid en een adviseur openbare orde en veiligheid;
- interviews met professionals in de uitvoering van (gemeentelijk) beleid inzake jeugd, alcohol en drugs. Het betreft professionals van het jongerenwerk van Surplus, verslavingszorg van Novadic-Kentron, zorg/ondersteuningscoördinatoren van het Dongemond College Raamsdonkveer, adviseur preventie en gezondheid van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst West Brabant ('GGD'), een agent basisteam en voormalig wijkagent/jeugd van politiedistrict de Baronie/Geertruidenberg, een coördinator bijzondere opsporingsambtenaren (boa's) gemeente Geertruidenberg, een jeugdprofessional van Centrum Jeugd en Gezin, een beleidsmedewerker van bureau Halt en een buurtsportcoach van Sportservice Noord-Brabant;
- interview met vrijwilligers/bestuursleden van de stichting Moedige Moeders Drimmelen;
- interviews met voorzitters, senior- en jeugdleden van voetbalverenigingen in de gemeente Geertruidenberg;
- interviews met eigenaren/uitbaters van vier horecaondernemingen in de gemeente Geertruidenberg;
- interviews met jongeren van jongerenvereniging en (oud)leerlingen Dongemond College;
- straatinterviews met jongeren en ouders van jongeren in de middelbare schoolleeftijd.

De interviews zijn uitgevoerd najaar 2023 - januari 2024. In totaal zijn 18 sleutelpersonen betrokken bij beleid en uitvoering geïnterviewd. De sleutelpersonen zijn opgenomen in bijlage 2. Daarnaast zijn op verschillende locaties in de gemeente met 26 inwoners gesprekken gevoerd over hun visie op en ervaringen met alcohol- en drugsgebruik door jongeren in Geertruidenberg.

Het onderzoek in de gemeente Geertruidenberg heeft betrekking op het van kracht zijnde beleid ten tijde van de onderzoeksperiode (tot eind 2023) en het daaraan voorafgaande beleid vanaf 2020. Ook bij de beantwoording van de doeltreffendheid is uitgegaan van de meeste actuele gegevens inzake doelstellingen en realisatie. Dat betekent dat het onderzoek zich richt op de stand van zaken tot eind 2023.

1.4 Normenkader

Voor de beoordeling van het beleid en de uitvoering ervan is het volgende normenkader opgesteld.

Tabel 1 Normenkader

Beleid gemeente		
Beleid	Norm	Operationalisatie; criteria
	Het beleid inzake alcohol, drugs en jongeren bevat concrete en realistische doelstellingen en te leveren prestaties	De doelstellingen omvatten ten minste: - een omschrijving van het doel - een omschrijving van de doelgroep(en) - een omschrijving van de uitvoering van het beleid en verwachte inzet - meetbare indicatoren voor de doelstellingen, inclusief afspraken over monitoring daarvan - een indicatie wanneer het doel behaald moet zijn
	Het alcoholbeleid en het drugsbeleid voldoen aan de eisen die daaraan gesteld worden door wet- en regelgeving	Alle verplichte wettelijke onderdelen zijn in het beleid en opgestelde plannen opgenomen, waaronder: - doelstellingen - acties die worden ondernomen om alcoholgebruik en daarmee samenhangende problematiek te voorkomen en/of verminderen - acties die worden ondernomen om drugsgebruik en daarmee samenhangende problematiek te voorkomen en/of verminderen - wijze waarop het handhavingsbeleid wordt uitgevoerd en welke handhavingsacties worden ondernomen - resultaten welke behaald dienen te worden
	De kwaliteit van het beleid is voldoende	- Het beleid is integraal en geeft de samenhang aan tussen de verschillende relevante beleids-terreinen inzake alcohol en drugs - Het beleid is actueel - De uitgangspunten en veronderstellingen die aan het beleid ten grondslag liggen zijn logisch en volledig - Het beleid is adequaat uitgewerkt op de onderdelen context, regelgeving, preventie, uitvoering en handhaving (toepassing preventie-model Reynolds)

Uitvoering van beleid	De uitvoering voldoet aan een aantal organisatorische en inhoudelijke randvoorwaarden	- Er zijn voldoende middelen (geld, ambtelijke capaciteit) beschikbaar - De samenwerking met relevante organisaties in de beleidspijlers is helder vastgesteld en verloopt goed - Er is in de praktijk een integrale aanpak met een duidelijke regie, zowel intern als extern
Doeltreffendheid	De uitvoering van het beleid is doeltreffend	- De beoogde doelen en prestaties zijn volgens verschillende betrokken actoren en op grond van objectieve cijfers in de praktijk gerealiseerd
	Er vindt regelmatig evaluatie plaats van de uitvoering en van de resultaten daarvan	- Er is een procesevaluatie van verloop, bereik, ervaringen en haalbaarheid van de ingezette activiteiten vanuit alcohol- en drugsbeleid; - Er is een effectevaluatie van de (kwantitatieve) resultaten van de aanpak
Rol gemeenteraad		
Sturing	Norm	Operationalisatie; criteria
Totstandkoming beleid en verantwoording voortgang	De gemeenteraad stelt kaders voor het alcoholbeleid en voor het drugsbeleid	- De gemeenteraad stelt inhoudelijke (uitgangspunten, doelstellingen) en financiële (in de begroting) kaders voor het alcoholbeleid en drugsbeleid
	Er wordt door het college verantwoording afgelegd aan de gemeenteraad over de uitvoering van het beleid	- De raad wordt geïnformeerd over de activiteiten, resultaten en effecten - De informatie die de raad ontvangt is voldoende relevant, toegankelijk, tijdig en correct

2 Alcohol- en drugsgebruik jongeren gemeente Geertruidenberg

2.1 Landelijk beeld alcohol- en drugsgebruik jongeren

Het overmatig gebruik van alcohol onder jongeren in Nederland wordt al meerdere jaren als een belangrijk probleem beschouwd. Uit onderzoek blijkt dat Nederlandse jongeren al op jonge leeftijd drinken, vaak drinken en vooral veel drinken.

In dit kader is het landelijk beleid in de afgelopen jaren aangescherpt en zijn verschillende maatregelen genomen. Belangrijke instrumenten om de doelen van het alcoholbeleid te bereiken zijn voorlichting en educatie. Daarmee hoopt men alcoholgebruik onder jongeren, alcoholmisbruik en -verslaving te voorkomen. Een voorbeeld is de NIX18-campagne, die de sociale norm versterkt dat het normaal is om voor je 18e niet te drinken of te roken. Het voorkomen en terugdringen van problematisch alcoholgebruik vormt één van de speerpunten van het volksgezondheidsbeleid en is uitgewerkt in het Preventieakkoord Problematisch Alcoholgebruik, als onderdeel van het (bredere) Nationaal Preventieakkoord. Daarnaast is er sinds 2021 de Alcoholwet die eisen stelt aan verstrekkers van alcohol en de plaatsen waar alcohol mag worden verstrekt (zie ook verder paragraaf 3.1 over landelijk beleid).

In vergelijking met circa vijftien jaar geleden is het alcoholgebruik wel onder jongeren gedaald en het sterkst onder tieners. Dit blijkt zowel uit eerder gepubliceerde cijfers van de Gezondheidsenquête (CBS, 2017) als het landelijke HBSC-onderzoek (Stevens, e.a. 2018)². Sinds 2015 lijkt deze daling zich echter niet verder door te zetten.

Volgens het HBSC-onderzoek heeft in 2021 iets minder dan de helft van de 12- t/m 16-jarige scholieren ooit wel eens alcohol gedronken (47%). Ruim een kwart (28%) deed dit in de maand voorafgaand aan het onderzoek. Eén op de vijf scholieren heeft 'in de afgelopen maand gebinged' (het gaat daarbij om het, in de maand voorafgaand aan het onderzoek, drinken van vijf of meer glazen alcohol bij één gelegenheid).

Met elk jaar dat jongeren ouder worden, neemt het percentage scholieren dat ooit of in de afgelopen maand alcohol heeft gedronken flink toe. In het meest recente HBSC-onderzoek is ook aan jongeren gevraagd hoe ze aan alcohol komen. Het grootste deel van de middelbare scholieren krijgt het via vrienden (ruim 34 procent) en 29 procent zegt het van hun ouders te krijgen. Bijna 5 procent koopt het zelf (Boer, e.a., 2022)³.

² Stevens, G., van Dorsselaer, S., Boer, M., de Roos, S.; Duinhof, E., ter Bogt, T., van den Eijnden, R., Kuyper, L., Visser, D.; Vollebergh, W. en de Looze, M. (2018). HBSC 2017. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. Het HBSC (Health Behaviour Schoolaged Children) onderzoek in Nederland is een landelijk representatief onderzoek naar de gezondheid en het welzijn van de schoolgaande jeugd in de leeftijd van 11 tot en met 16 jaar.

³ Boer, M., van Dorsselaer, S., de Looze, M., de Roos, S. e.a. (2022). HBSC 2021. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. Utrecht: Universiteit Utrecht, Trimbos instituut, Sociaal en Cultureel Planbureau.

Het gebruik van softdrugs onder scholieren op middelbare scholen is landelijk beschouwd in de afgelopen jaren redelijk gestabiliseerd en vertoonde bij een deel van de jongeren een lichte daling. Het gebruik onder deze jongeren ligt op dit moment op circa 10% (HBSC, 2021). Het gebruik 'in de afgelopen maand' (maand voorafgaand aan het onderzoek) bedraagt 5 à 6%. Het gevaar van drugs is de kans op afhankelijkheid en deze kans is vooral groter bij intensieve gebruikers. Intensieve gebruikers kunnen van cannabis afhankelijk worden en jongeren met een uitgesproken voorkeur voor 'sterke' cannabis lopen een gereede kans op afhankelijkheid. Als we kijken naar middelengebruik onder jongeren in algemene zin, blijkt dat in 2021 van de 12- t/m 16-jarige scholieren 48 procent weleens alcohol heeft gedronken, 17 procent heeft weleens gerookt, 10 procent heeft weleens cannabis gebruikt en 2 procent heeft ervaring met XTC. Het gebruik van deze middelen 'in de afgelopen maand' (op maandbasis) ligt flink lager. Jongens en meisjes verschillen bijna niet meer in het gebruik van deze middelen (HBSC, 2021).

2.2 Beeld van alcohol- en drugsgebruik jongeren in Geertruidenberg

2.2.1 Kwantitatieve gegevens

In het door de gemeente opgestelde 'Preventie- en handavingsplan middelengebruik, Gemeente Geertruidenberg, 2020-2023' is een beknopte en gedateerde situatieschets gepresenteerd op basis van het Gezondheidsonderzoek 2-VO van de GGD West-Brabant (2017-2018), een vergelijking ('benchmark') van de gemeente Geertruidenberg met de regio en regio-gemeenten (de bron ontbreekt daarbij, maar is naar verwachting de Brabantscan) en op basis van nalevingsonderzoek van STAP naar verkoop van alcohol aan minderjarigen in 2015 en 2017. Deze gegevens geven geen eenduidig beeld van de situatie en de gemeente constateert hierover het volgende in het preventie- en handavingsplan: *"(Hieruit) ontstaat een ander beeld dan vanuit de input van professionals: de professionals schetsen een zorgelijker beeld. Mogelijk wordt dit verschil verklaard doordat de 2-VO cijfers een gemiddelde laten zien, terwijl professionals veelal jongeren zien die al probleemgedrag vertonen. Middelengebruik onder een selecte kern jongeren 'vertekt' zo het beeld. Dit wil niet zeggen dat zorgen over deze groep jongeren onterecht zijn. Sterker nog, de aanpak van middelengebruik onder deze jongeren vereist extra aandacht"*⁴.

⁴ Gemeente Geertruidenberg, Preventie- en handavingsplan middelengebruik, Gemeente Geertruidenberg, 2020-2023', p. 4.

Uit de in onderhavig onderzoek ondernomen deskresearch komt naar voren dat hieromtrent op basis van 'self report studies' meer recente data voorhanden zijn (de Corona Gezondheidsmonitor Jongeren 2021 van de GGD'en en het RIVM)⁵. Uit onze inventarisatie van beschikbare data blijkt dat jongeren in de gemeente Geertruidenberg verhoudingsgewijs vaak alcohol drinken⁶. Het gaat dan om zowel het ooit-gebruik van alcohol als om het regelmatig gebruik en binge drinken.

Het (maandelijks) gebruik van softdrugs in Geertruidenberg ligt iets boven het gemiddelde gebruik in West-Brabant, maar lager dan het landelijk gemiddelde. Opmerkelijk is dat jongeren in Geertruidenberg in deze GGD-monitor relatief laag scoren in hun ervaren gezondheid (zie tabel 2).⁷

*Tabel 2 Alcohol- en drugsgebruik jongeren Geertruidenberg, West-Brabant en Nederland, 2021 (in %)*⁸

Onderwerp (in %)	Geertruidenberg	West-Brabant	Nederland
Alcohol gedronken ooit (glas of meer)	42	35,8	31
Afgelopen 4 weken een of meer glazen alcohol	39,5	33,8	29
5 of meer drankjes op één gelegenheid in afgelopen 4 weken (bingedrinken)	29,5	24,1	19,7
Dronken of aangeschoten ooit	32,4	26,8	23
Dronken of aangeschoten afgelopen 4 weken	24	17,4	14,5
Wiet/hasj ooit gebruikt	7,5	7,4	8,2
Wiet/hasj in de laatste 4 weken gebruikt	4,1	3,6	4,4
Ervaren gezondheid jongeren (zeer) goed	76,5	82	82,7

Uit aanvullend verzamelde cijfers kan het beeld over alcohol- en drugsgebruik door middelbare scholieren op enkele punten nader worden gespecificeerd voor de gemeenten Geertruidenberg en Drimmelen. In vergelijking met de gemeente Drimmelen scoren de scholieren in Geertruidenberg relatief hoog op het bingedrinken en dronken/aangeschoten zijn, met name in de vierde klas van het VO.

⁵ Bij een 'self report study' geven respondenten zelf aan wat hun gebruik van alcohol en drugs is.

⁶ In de gemeente Geertruidenberg wonen 1.480 jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar (deze leeftijdsgroep vormt 6,7% van de totale populatie van de gemeente Geertruidenberg; bron: CBS, stand 1 januari 2023).

⁷ Uit gegevens van het CBS komt ook naar voren dat relatief veel jongeren in de gemeente Geertruidenberg een of meerdere vormen van jeugdzorg ontvangen; het gaat om 14,2% van de jongeren in de leeftijd tot 23 jaar (bron: CBS, 2023).

⁸ De cijfers in deze tabel zijn (naast andere cijfers) afkomstig uit de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021 (CGMJ), gezamenlijk uitgevoerd door de 25 GGD'en, GGD GHOR Nederland en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Deze tabel is gemaakt voor RIVM StatLine en bevat gegevens over de gezondheid, leefstijl en welzijn van tweede en vierde klassers van het reguliere voortgezet onderwijs en de impact van corona.

Tabel 3 Alcoholgebruik schoolgaande jongeren Geertruidenberg en Drimmelen (2021, in %)⁹

Alcoholgebruik scholieren	Geertruidenberg	Drimmelen
Klas 2 en 4 samen:		
Heeft afgelopen 4 weken alcohol gedronken	39	38
Bingedrinken afgelopen 4 weken	30	23
Dronken/ aangeschoten afgelopen 4 weken	32	28
Uitgesplitst naar klas:		
Bingedrinken afgelopen 4 weken (klas 2)	9	15
Bingedrinken afgelopen 4 weken (klas 4)	46	31
Dronken/ aangeschoten afgelopen 4 weken (klas 2)	-	8
Dronken/ aangeschoten afgelopen 4 weken (klas 4)	41	30

Uit de beschikbare cijfers blijkt niet dat het gebruik van soft- of harddrugs door middelbare scholieren in de gemeente Geertruidenberg afwijkt, dat wil zeggen hoger scoort, ten opzichte van het gemiddelde gebruik in West-Brabant:

Tabel 4 Drugsgebruik schoolgaande jongeren Geertruidenberg en West-Brabant (2021, in %)¹⁰

Drugsgebruik scholieren	Geertruidenberg	West-Brabant
Ooit XTC/ paddo's/ cocaïne/ amfetamine, LSD, GHB, heroïne gebruikt	2	2
Ooit lachgas gebruikt	3	6
Ooit wiet of hasj gebruikt	7	7

Er zijn op dit moment geen recentere cijfers over het door jongeren zelf aangegeven alcohol- en drugsgebruik in de gemeente Geertruidenberg beschikbaar. De enquête voor een nieuwe Gezondheidsmonitor Jeugd van de GGD is najaar 2023 onder de VO-scholen uitgezet (vier jaar na de meting in 2019). De resultaten van deze monitor worden eind mei 2024 bekend en zullen een actueler beeld geven van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren en van mogelijke verschuivingen hierin sinds afgelopen jaren.

2.2.2 Kwalitatieve indicaties

Naast de kwantitatieve 'self report' gegevens, zijn ook meer kwalitatieve indicaties van het alcohol- en drugsgebruik door jongeren in het onderzoek verzameld. Op basis van gesprekken met professionals, vrijwilligers van verenigingen en met jongeren en ouders in Geertruidenberg is een globaal beeld verkregen van dit gebruik en van opvattingen over dit gebruik.

⁹ Cijfers op basis van Monitor GGD onder klas 2 en klas 4 van het voortgezet onderwijs, 2021.

¹⁰ Idem.

Alcohol

Het alcoholgebruik onder jongeren in de gemeente Geertruidenberg is relatief hoog, ook in vergelijking met gemeenten in West-Brabant en het landelijke gemiddelde, maar daar lijkt de zorg zich in gesprekken minder expliciet op te richten. Men vindt het een bekend gegeven dat er “veel wordt gedronken”. Uit straatinterviews met ouders, maar ook met professionals en met jongeren zelf, komt naar voren dat het drinken op jongere leeftijd (onder de 18 jaar) geaccepteerd wordt en als ‘normaal’ wordt beschouwd. De eerste kennismaking met alcohol vindt in huiselijke kring plaats, waarbij ook vrienden worden uitgenodigd om te komen drinken, met goedkeuring van de ouders. De veelgehoorde uitspraak is hier dat men “het zelf vroeger ook zo heeft gedaan”. Bovendien is men van mening dat het, ook door de verhoging van de leeftijd voor het verkrijgen van alcohol in het café, verstandiger is om de jongeren thuis onder ‘toezicht’ te laten kennismaken met alcohol. Voor een deel is deze mening (die ook in andere dorpskernen in West Brabant is te herkennen) te vatten onder de noemer ‘cultuur’, waarin alcoholgebruik ook op jongere leeftijd in de gemeenschap in brede zin wordt getolereerd en in zekere zin ook wordt gelegitimeerd. De aanpak ‘NIX18’ wordt in dit opzicht thuis niet gevolgd of ondersteund.

Het drinken van alcohol in het café is voor jongeren in het algemeen vanwege de prijs ook niet meer haalbaar (“ze nemen liever een pilletje of poedertje voor een feestje, dat is goedkoper, makkelijk verkrijgbaar en lastig op te controleren”).

Uit gesprekken met jongeren komt naar voren dat de leeftijdscontrole bij de verkoop van alcohol in de horeca lang niet altijd wordt toegepast, waardoor minderjarigen relatief eenvoudig, al dan niet via oudere vrienden, aan een alcoholisch drankje kunnen komen. Ook bij sportverenigingen wordt aangegeven dat een controle daarop, ondanks de instructies voor het barpersoneel, bij hen in de kantines ook niet altijd mogelijk of haalbaar is.

In een aantal interviews wordt er echter ook op gewezen dat bepaalde cafés wel een strikter beleid zijn gaan voeren en niet meer als ‘jongerencafé’ te boek staan. Hierbij is het aantal (horeca)gelegenheden voor deze groep afgenomen en heeft een discotheek, als alternatief, het aanbod van een ‘prikparty’ op gezette tijden voor minderjarige jongeren (12+). Het uitgaansbeeld in de gemeente is bovendien de afgelopen jaren sterk veranderd, waarbij veel jongeren uit de gemeente Geertruidenberg een alternatief hebben gevonden in horecagelegenheden in Oosterhout en Breda en op festivals.

Drugs

In de gesprekken met professionals in ‘het veld’ wordt een ernstiger (drugs)problematiek gesignaleerd dan uit de gepresenteerde cijfers naar voren komt. Bij een doorrekening op basis van het door jongeren, in de leeftijd 12-18 jaar, aangegeven drugsgebruik zou het om ruim 100 jongeren in de middelbare schoolleeftijd gaan die ooit wiet of hasj hebben gebruikt en om circa 30 jongeren in deze leeftijdsgroep die ooit een harddrug hebben gebruikt. Bij lachgas zou het, in voorgaande jaren, om circa 40-50 jongeren gaan die dit ooit hebben gebruikt, maar het gebruik van lachgas onder jongeren is, ook volgens landelijke cijfers, inmiddels sterk afgenomen en is niet meer zichtbaar (ook niet in de afvalrestanten).

Bij het drugsgebruik gaat het mogelijk niet om een hoog percentage jonge gebruikers (2% van de groep middelbare scholieren), maar de problematiek omvat wel de aard van het drugsgebruik door de betreffende jongeren. In gesprekken met professionals en jongeren wordt niet of nauwelijks gewezen op het gebruik van softdrugs (het 'blowen'), maar wel op het gebruik van partydrugs (xtc/MDMA, amfetamine en 3MMC-varianten) en vooral van ketamine. Het gebruik van ketamine op jonge leeftijd brengt ernstige risico's voor de gezondheid van de gebruiker met zich mee¹¹. Symptomen van ketaminegebruik onder jongeren in de gemeente Geertruidenberg zijn via de eerstelijnsgezondheidszorg bekend geworden.

In de interviews met professionals, vrijwilligers bij verenigingen en bij ouders zijn zorgen geuit over het gebruik van deze (hard)drugs onder minderjarige en meerderjarige jongeren in de gemeente Geertruidenberg; "het probleem zingt rond" en ofschoon er zich geen 'incidenten' hebben voorgedaan, zijn er zorgen en ziet men 'risicjongeren' binnen de gemeenschap en binnen de verenigingen. Zo zijn er bijvoorbeeld wel gedragscodes binnen de verenigingen en is er een sanctiebeleid, maar dat voorkomt niet dat men soms wel later sporen van gebruik vindt. De makkelijke verkrijgbaarheid van deze drugs en de lastige controle op het gebruik maakt een aanpak voor deze professionals en vrijwilligers van verenigingen niet eenvoudig. Een van de geïnterviewden van een vereniging geeft in dit kader ook aan dat "onduidelijk is bij wie je hulp moet vragen; wie gaat iets doen?". Deze vraag heeft betrokkene uiteindelijk zelf opgelost door zelfstandig het probleem aan te kaarten en gezamenlijk binnen de vereniging aanvullende maatregelen te nemen (waaronder het aanstellen van een vertrouwenspersoon). Ook geïnterviewde ouders maken zich zorgen, mede vanwege de in hun ogen makkelijke verkrijgbaarheid van drugs in de omgeving; "deze zijn overal verkrijgbaar, niet alleen op straat maar ook op school en op bestelling via een app of internet". Dit betekent volgens deze ouders dat niet alleen de (sociale) controle, ook onder de jongeren zelf, groter moet zijn, maar tevens dat het van belang is dat ouders, en ook de school, aan hun kinderen uitleggen wat de consequenties kunnen zijn van gebruik van drugs.

¹¹ Door het toenemende recreatieve ketaminegebruik, vooral onder jonge mensen, komen urologische complicaties steeds vaker voor (Bron: Huisarts en Wetenschap; <https://www.henw.org/artikelen/ketamine-populaire-partydrug-met-urologische-complicaties>).

3 **Beleid alcohol- en drugsgebruik jongeren Geertruidenberg**

3.1 **Landelijk beleid preventie en handhaving alcohol en drugs¹²**

Landelijke aanpak

Jongeren vormen een expliciete doelgroep voor alcoholpreventie in het nationaal en gemeentelijke beleid. In het Nationaal Preventieakkoord uit 2018 wordt alcoholgebruik door jongeren onder de 18 jaar per definitie als problematisch gezien. In de Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 is opgenomen dat het meeste effect, in termen van verminderd gebruik, te verwachten is van interventies tijdens de eerste levensfasen en preventieve interventies op het gebied van roken, alcohol en overgewicht. Deze interventies hebben vooral kans van slagen als er ook aandacht is voor achterliggende factoren.

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport ('VWS') geeft landelijk vorm aan het preventiebeleid met onder andere de NIX18-campagne. Deze campagne promoot de sociale norm dat het normaal is dat kinderen niet voor hun 18e jaar drinken en roken. Met name ouders worden opgeroepen om afspraken met hun kind te maken over middelengebruik. Daarnaast worden er vanuit VWS gerichte subsidies ingezet voor de ontwikkeling van voorlichting op en ondersteuning aan scholen binnen het programma Helder op School. Ook financiert VWS ondersteuning van preventieve interventies voor jongeren in andere situaties, zoals de omgeving (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving), het uitgaansleven (Alcohol, drugs en uitgaan) en de zorg (Open en Alert).

Lokale nota gezondheidsbeleid

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het lokale preventiebeleid. De Wet publieke gezondheid (Wpg) verplicht gemeenteraden om een lokale nota gezondheidsbeleid te maken, waarin de gemeentelijke doelstellingen, acties en resultaten worden beschreven. Deze lokale nota moet aansluiten bij de landelijk opgestelde prioriteiten en binnen twee jaar na het openbaar maken van de landelijke nota vastgesteld worden. Bij besluiten die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de publieke gezondheidszorg, zoals alcoholpreventie bij jongeren, vraagt het college van burgemeester en wethouders ('college') advies aan de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD). In deze nota's zijn vaak preventieve activiteiten opgenomen die worden uitgevoerd op scholen, bij sportclubs of in het jongerenwerk.

Drank- en Horecawet

In het kader van de bestrijding van overmatig alcoholgebruik is in 2013 de (gewijzigde) Drank- en Horecawet ('DHW') ingevoerd. Het belangrijkste doel van de wet is gezondheidsschade door alcohol bij jongeren te voorkomen en verstoring van de openbare orde door alcoholmisbruik

¹² Voor een nadere bespreking van het nationaal en lokaal beleid zie het dossier inzake alcoholpreventie van het Trimbos Instituut. In deze paragraaf is samenvattende informatie overgenomen van dit webdossier.

onder jongeren terug te dringen. Ook is de leeftijdsgrens, bij een (nieuwe) wijziging van de DHW in 2014, voor verkoop en gebruik van alcohol door jongeren aangepast van 16 naar 18 jaar.

In dit kader zijn gemeenten verplicht een preventie- en handhavingsplan alcohol ('PHP') op te stellen, waarin ze beschrijven hoe ze ervoor willen zorgen dat er geen alcohol wordt geschonken aan jongeren onder de 18 jaar. Daarnaast moet een gemeente beschrijven hoe ze de handhaving van deze regel vormgeven. Doel van het PHP is onder meer gemeenten te stimuleren om uitvoering te geven aan het verbinden van de beleidsterreinen volksgezondheid (voorlichting en bewustwording) en openbare orde en veiligheid (beleid en handhaving).

Het Preventie- en handhavingsplan alcohol dient elke vier jaar te worden geactualiseerd en door de gemeente te worden vastgesteld. Gelijktijdig met de vaststelling van het preventie- en handhavingsplan alcohol dient de gemeente een nota gemeentelijke gezondheidsbeleid als bedoeld in artikel 13 van de Wet publieke gezondheid (Wpg) vast te stellen.

In het Preventie- en handhavingsplan alcohol dient in concrete termen opgenomen te worden:

- wat de doelstellingen zijn van het preventie- en handhavingsbeleid alcohol;
- welke acties worden ondernomen om alcoholgebruik, met name onder jongeren, te voorkomen;
- de wijze waarop het handhavingsbeleid wordt uitgevoerd en welke handhavingsacties in de door het plan bestreken periode worden ondernomen;
- welke resultaten in de door het plan bestreken periode minimaal behaald dienen te worden.

Alcoholwet

Op 1 juli 2021 is de Alcoholwet in werking getreden. Deze wet vervangt de Drank- en Horecawet. De Alcoholwet bevat een aantal belangrijke veranderingen c.q. aanscherpingen van de maatregelen, zowel voor de verkopers van alcohol als voor particulieren. Zo zijn er onder meer verboden op bepaalde prijsacties en op wederverstrekking, nieuwe regels voor verkoop van alcohol op afstand en is het aanwijzen van alcoholoverlast-gebieden bij ernstige overlast of verstoring van de openbare orde toegestaan.¹³

Ook de Alcoholwet verplicht gemeenten om elke vier jaar een Preventie- en handhavingsplan alcohol op te stellen. Dit plan bevat de hoofdpunten van het beleid voor de preventie van alcoholgebruik (met name onder jongeren) en voor de handhaving van de Alcoholwet. Het plan dient gelijk te lopen met de gemeentelijke nota gezondheidsbeleid.

Nota jeugdbeleid

Bij de aanpak van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren zijn er raakvlakken met gezondheidsbeleid, integraal veiligheidsbeleid en jeugdbeleid. Het beleid is integraal, indien er een samenhang is tussen de verschillende relevante beleidsterreinen inzake alcohol en drugs.

Zo verplicht de Jeugdwet gemeenten om periodiek een plan (Jeugdnota) vast te stellen met daarin de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid. In de Jeugdnota worden

¹³ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002458/2024-01-01>.

onder meer de gemeentelijke visie, doelstellingen en acties beschreven. Ook staat er in welke resultaten de gemeente wenst te behalen en hoe deze gemeten zullen worden. De nota geeft richting aan de door de gemeenteraad en het college te nemen beslissingen over preventie en jeugdhulp, de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. In deze nota wordt ook het bevorderen van de gezondheid van jongeren beschreven, inclusief doelstellingen en activiteiten op het gebied van alcoholpreventie.

3.2 Beleid gemeente Geertruidenberg preventie en handhaving alcohol en drugs

De uitgangspunten van de gemeente Geertruidenberg voor het beleid inzake (onder andere) alcohol- en drugsgebruik onder jongeren zijn deels herkenbaar en vastgelegd in documenten die betrekking hebben op het gezondheidsbeleid, integraal veiligheidsbeleid, een Evenementennota, jeugdbeleid en het Preventie- en handavingsplan alcohol. We benoemen ze hierna.

3.2.1 Relevante beleidsterreinen

Gezondheidsbeleid

Voor het historisch besef willen we op dit vlak eerst wijzen op de - inmiddels sterk gedateerde- lokale gezondheidsnota van 2013-2016.¹⁴ Hierin is een aantal concrete activiteiten voorgesteld die zouden dienen bij te dragen aan vermindering van het alcohol- en drugsgebruik. Zo werd hierin gewezen op:

- Uitvoering convenant scholen en veiligheid en het project Veilige school
- Voortzetting werkgroep genotmiddelen
- Uitvoering en PR van acties 'Think before you drink', preventieproject Bavo voortzetten, home-party's rondom alcohol en opvoeding
- Koppelen van preventie aan de nieuwe Drank- en Horecawet
- GRAS (Gokken, Roken, Alcohol & Soft drugs) als aanpak 'herontwikkelen' en invoeren
- Gerichte inzet van de blaastest
- Centrum voor Jeugd en Gezin ('CJG') betrekken bij de werkgroep genotmiddelen.

In februari 2019 is een achtergrondnotitie door het cluster Beleid van de gemeente opgesteld inzake het te voeren Verslavingsbeleid 2018-2022 in de gemeente Geertruidenberg (met de titel 'Krijg een kans'). De notitie fungeerde als een soort 'onderlegger' met aanbevelingen voor de wijze waarop verslavingsbeleid vorm gegeven zou kunnen worden. Ook werd er op gewezen dat de aanpak in de gemeente Geertruidenberg in een brede werkgroep verder zou worden uitgewerkt, "bijvoorbeeld in een dynamisch document dat gedurende de tijd verder vorm krijgt en waarin de doelen, metingen, resultaten en evaluaties worden verwerkt".¹⁵

¹⁴ De meest recente landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 dateert uit februari 2020.

¹⁵ Gemeente Geertruidenberg, afdeling Beleid, Krijg een kans, Verslavingsbeleid 2018-2022 gemeente Geertruidenberg, februari 2019.

De Rekenkamer heeft geen actuele (lokale) gezondheidsnota van de gemeente Geertruidenberg ontvangen waarin recente informatie of verwijzingen naar de aanpak van alcohol- of drugsgebruik onder jongeren is opgenomen.

Integraal veiligheidsbeleid

In de 'Nota Integraal veiligheidsbeleid 2019-2022' wordt in het kader van het alcohol- en drugsgebruik van jongeren niet alleen gewezen op het belang van preventieprojecten (in samenwerking met scholen, GGD en Novadic-Kentron), maar ook op het belang van vroegsignalering 'op straat'. Daarin is er een rol voor onder andere de wijkagent, de jongerenwerker, de preventiewerker van Novadic-Kentron en de gemeentelijke boa's. De signalen die hieruit naar voren komen voor een verdere aanpak, worden ingebracht in het jeugd- of straathoekoverleg.

In de opvolger van deze nota, de Beleidsnota 'Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 gemeenten Drimmelen en Geertruidenberg', wordt aangesloten op de al eerder geformuleerde uitgangspunten en voorstellen in het veiligheidsbeleid inzake 'jeugd en veiligheid'. Men wijst onder meer op de rol van vroegsignalering van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren door scholen, verenigingen, jongerenwerk en ouders en op de rol van voorlichting over de risico's van misbruik. Ook wijst men in deze nota op de mogelijke advisering van inwoners met vragen door de stichting Moedige Moeders over bijvoorbeeld de gevaren van drugsgebruik.

Evenementenbeleid

Bovendien kan op twee Evenementennota's worden gewezen. De gemeente geeft in de Evenementennota 2017- 2021 in het kader van alcoholpreventie aan dat wanneer er een evenement georganiseerd wordt, het belangrijk is na te denken over maatregelen die genomen kunnen worden om het alcoholgebruik onder jongeren te beperken. De GGD heeft een 'toolkit' ontwikkeld die organisatoren handvatten biedt om voorafgaand en tijdens een evenement een goed beleid rondom alcoholmatiging door jongeren uit te kunnen voeren. Bij hiervoor in aanmerking komende evenementen zal er gebruik gemaakt worden van de bevoegdheden van het bestuursorgaan om in de evenementenvergunning voorschriften op te nemen in het kader van alcoholmatiging.

In de nota Evenementenbeleid 2022 – 2026, Kaderstellende nota, is er geen verwijzing (meer) naar een inzet met betrekking tot alcoholgebruik of alcoholpreventie.

Jeugdbeleid

De gemeente Geertruidenberg heeft geen recente, afzonderlijke nota inzake het lokaal jeugdbeleid opgesteld en ook in het PHP is geen verwijzing opgenomen naar 'jeugdbeleid'. Wel is er in het PHP verwezen naar de feitelijke inzet van de jeugdgezondheidszorg en het jongerenwerk. Het beleid inzake jeugdhulp/jeugdzorg heeft een regionaal kader waarin wordt samengewerkt met de gemeenten Altena, Breda, Drimmelen en Oosterhout¹⁶.

Een indirecte verwijzing naar onder meer 'jongeren en jeugdbeleid' is te vinden in het Subsidieprogramma Sociaal Domein gemeente Geertruidenberg 2018-2024. Daarin is aangegeven dat de gemeente in de afgelopen jaren afzonderlijke beleidsplannen Wmo, Jeugdhulp, Jeugdbeleid

¹⁶ Zoals onder meer verwoord in Regio WBO Jeugd, Beleidskader 2020-2023.

en Sport heeft opgesteld. Kort samengevat legt de gemeente de prioriteit bij: het versterken en stimuleren van de zelfredzaamheid van prioritaire groepen inwoners (ouderen, jeugd en inwoners met een beperking), het versterken en stimuleren van de sociale samenhang en vergroten van de leefbaarheid, het stimuleren van inwonersinitiatieven, het versterken en stimuleren van de participatie en inclusie ('meedoen') van prioritaire groepen inwoners en het stimuleren van sportbeoefening in het algemeen en specifiek voor jeugd tot 18 jaar. De gemeente vindt het belangrijk dat jeugd wordt gestimuleerd om te sporten en daarmee een gezonde leefstijl, participatie en inclusie ('meedoen') te bevorderen. In het subsidieprogramma staan geen verwijzingen naar een aanpak in het licht van alcohol- en/of drugspreventie voor jongeren.

In het Beleidskader Sociaal Domein, dat op 1 juli 2021 door de gemeenteraad van Geertruidenberg is vastgesteld, wordt in het kader van de algemene uitgangspunten inzake 'gezondheid' gewezen op het streven naar het stimuleren van een bewuste en gezonde leefstijl, bestaande uit preventie en voorlichting inzake het gebruik van alcohol en drugs. Ook wijst men er in dit beleidskader op dat deze problematiek zich niet alleen tot 'jongeren' beperkt: "Geertruidenberg kent relatief veel gezinnen waar sprake is van meervoudige en langdurige problematiek met ook alcohol- en drugsgebruik" (p.12).

In het Programmaplan Geertruidenberg, 'Van denken naar doen 2023-2027', dat op 10 oktober 2023 door het college is vastgesteld, wordt in het onderdeel 'Mens en Zorg', programmalijn Gelukkig opgroeien, geconstateerd dat: "jongeren in gemeente Geertruidenberg onder een vergrootglas (liggen). Dat heeft meerdere oorzaken: door het hoge percentage van jongeren die jeugdhulp krijgen, de cijfers over alcoholgebruik onder jongeren en cijfers over de (zware) mentale problemen bij de jeugd, zorgen voor een negatief beeld. Daarnaast staat de jeugd op afstand, en is het voor beleidsmakers lastig om erachter te komen wat jongeren zelf willen" (p. 81). In dit kader formuleert men als een van de operationele doelstellingen: "Minder kinderen (onder de 18 jaar) die middelen of alcohol gebruiken" (p. 81).

In de ontwikkeling van het (komende) jeugdbeleid vanaf 2024 zal er, naar mededelingen van de gemeente, onder meer aandacht zijn voor activiteiten die vanuit het gemeentelijk Uitvoeringskader Jeugd worden benoemd. Het Uitvoeringskader Jeugd Geertruidenberg 2024-2027 en het bijbehorende jaarplan 2024 is op 19 december 2023 door het college vastgesteld. Dit Uitvoeringskader Jeugd richt zich op de verbetering van de samenhang tussen alle beleidsterreinen van jeugd. Ook verwijst men naar de start van het project Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO), voor de leeftijdsgroep 10 - 23 jaar, dat een primaire preventieaanpak beoogt, gericht op het zorgen voor een positieve leefomgeving voor alle jongeren, het voorkomen van gebruik van alcohol, tabak en drugs door jongeren en het verbeteren van het welbevinden van jongeren. Naar deze OKO-aanpak, die op het IJslandse preventiemodel is gebaseerd en volgens de planning in de periode 2024-2026 zal worden uitgevoerd, is mede verwezen in het hiervoor genoemde Programmaplan, onderdeel Mens en Zorg.

In het licht van het middelengebruik onder jongeren, wijst de gemeente in het Uitvoeringskader Jeugd erop dat er in samenwerking met scholen, verenigingen, jeugdwerkers en de ouders “de belangrijke taak (ligt) om alcohol- en druggebruik vroegtijdig te signaleren en jongeren voor te lichten over de risico’s ten aanzien van misbruik”.

Uit de inventarisatie komt naar voren dat een belangrijk deel van de gepresenteerde plannen vanaf 2024 uitvoering zullen krijgen. Een deel van de oorzaak van de vertraging in de uitvoering van dit onderdeel van het beleid ligt, volgens mededelingen van beleidsmedewerkers van de gemeente, in het ‘abstracte karakter’ van het Beleidskader Sociaal Domein dat als ‘kapstok’ zou fungeren voor de deelonderwerpen binnen het sociaal domein, waaronder ook jeugd.

In de praktische uitvoering van het jeugdbeleid is er via subsidies onder meer aandacht voor het jongerenwerk, de inzet van het CJG en van de buurtsportcoach (via Sportservice Noord-Brabant). In de contacten met organisaties en via het straathoekoverleg bemerken de beleidsmakers van de gemeente Geertruidenberg dat het middelengebruik onder jongeren als thema aan de orde wordt gesteld. Het ontbreekt de beleidsmakers volgens mededelingen echter aan relevante en actuele cijfers die een mogelijk grote problematiek inzake (overmatig) alcohol- en/of drugsgebruik onder jongeren zouden onderbouwen en deels is hier volgens de gemeente mogelijk sprake van ‘hardnekkige beeldvorming’. Desalniettemin bemerkt men dat er relatief veel problematiek op meerdere vlakken bij jongeren speelt en dat in de gemeente relatief veel beroep op de jeugdzorg wordt gedaan¹⁷. Mede vanuit deze achtergrond is na een aantal jaren bezuinigen vanaf 2022 meer gemeentelijke subsidie toegekend aan het jongerenwerk in Geertruidenberg dat door Surplus¹⁸ wordt uitgevoerd. Ook is meer aandacht en geld beschikbaar gekomen voor een betere samenwerking tussen het CJG, jongerenwerk en andere partners in het voorliggend veld, zoals de buurtsportcoaches.

3.2.2 Preventie- en handavingsplan Middelengebruik Gemeente Geertruidenberg 2020-2023

Het plan waarin het meest concreet en expliciet het gemeentelijk alcohol- en drugsbeleid gericht op jongeren van de gemeente Geertruidenberg is verwoord, is het *‘Preventie- en handavingsplan Middelengebruik Gemeente Geertruidenberg 2020-2023’*¹⁹ (PHP). Dit plan is op 19 februari 2020 door de gemeenteraad vastgesteld.

¹⁷ In totaal kreeg 8,8 procent van alle jongeren tot 23 jaar in Nederland in de eerste helft van 2023 een of meerdere vormen van jeugdzorg, in Geertruidenberg was dit 11,5%. Bron: CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/44/meer-jongeren-met-jeugdzorg-in-eerste-helft-van-2023>.

¹⁸ Het jongerenwerk in Geertruidenberg wordt sinds 2022 door de organisatie Surplus uitgevoerd, tot 2022 werd het door Trema verricht.

¹⁹ De gemeenteraad heeft op basis van een raadsvoorstel met dit plan ingestemd op de vergadering van 19 februari 2020. Het voorgaande plan was het Preventie- en handavingsplan alcohol gemeente Geertruidenberg 2014 – 2018. Het preventie- en handavingsplan 2014-2018 vertaalde de prioriteiten die ten aanzien van het alcoholbeleid waren benoemd in de Kadernota integrale veiligheid 2013 – 2016 en de Lokale gezondheidsnota Geertruidenberg 2013 – 2016 in doelen en in een aanpak.

De gemeente stelt in dit PHP dat middelengebruik onder jongeren geheel moet worden voorkomen. Onder middelen worden dan onder meer tabak, alcohol, softdrugs en harddrugs verstaan, maar bijvoorbeeld ook lachgas. De gemeente hanteert als algemeen uitgangspunt dat “middelengebruik allereerst de verantwoordelijkheid is en blijft van de jongeren en de ouders zelf, maar de gemeente kan hen hierin ondersteunen”.

De gemeente geeft in het preventie- en handhavingsplan ook aan regie te nemen in het terugdringen en voorkomen van middelengebruik onder jongeren, onder meer door aansturing van de werkgroep Verslavingsbeleid. Daarnaast geeft de gemeente aan betrokken te blijven bij bestaande preventie-activiteiten.

Doelen en beoogde resultaten beleid alcohol- en drugsgebruik jongeren

In het huidige preventie- en handhavingsplan heeft de gemeente de doelen voor het beleid verwoord, als ook concrete streefcijfers geformuleerd voor de gewenste resultaten van de aanpak. Om middelengebruik onder jongeren te voorkomen, richt de nota zich op twee pijlers van Reynolds’ preventiemodel: educatie en handhaving. Er zijn geen afzonderlijke doelen gesteld ten opzichte van de pijler regelgeving, omdat regelgeving op dit vlak, naar men stelt, veelal landelijk wordt bepaald.

Doelen

Inzake *educatie* heeft de gemeente drie doelen centraal gesteld:

- Bewustwording van (de effecten van) middelengebruik bij jongeren, ouders en de omgeving
- Vroegtijdige signalering van middelengebruik door ouders, de omgeving en professionals
- Deskundigheidsbevordering middelengebruik bij docenten en professionals.

Er staat vanuit *handhaving* één doel centraal:

- Intensiveren toezicht en handhaving bij slijterijen, supermarkten, horeca, cafetaria’s, evenementen, paracommerciële instellingen en in de openbare ruimte.

Beoogde resultaten

In de streefcijfers voor de resultaten ten aanzien van alcohol- en drugsgebruik is de gemeente volgens het plan zeer ambitieus: men richt zich op 0% middelengebruik onder jongeren en een nalevingspercentage van 100% in 2023. Meer concreet heeft men in dit kader de volgende te behalen resultaten geformuleerd.

Er worden vanuit *educatie* de volgende resultaten geboekt:

- Het aandeel jongeren dat ooit alcohol heeft gedronken is in 2023 gedaald naar 0%.
- Het aandeel jongeren dat in de laatste 4 weken dronken of aangeschoten is geweest is in 2023 gedaald naar 0%;
- Het aandeel jongeren dat ooit drugs heeft gebruikt is in 2023 gedaald naar 0%.
- Het aandeel jongeren dat in de laatste 4 weken drugs heeft gebruikt is in 2023 gedaald naar 0%.

Er wordt vanuit *handhaving* het volgende resultaat geboekt:

- Het nalevingspercentage bij slijterijen, supermarkten, horeca, cafetaria's, evenementen en paracommerciële instellingen stijgt in 2023 naar 100%.

Om te meten in hoeverre resultaten inzake het thema 'educatie' zijn behaald, stelt de gemeente zich voor om gebruik te maken van de Gezondheidsmonitor Jeugd van de GGD (die na jaar 2023 is herhaald, vier jaar na de meting in 2019). De resultaten van deze monitor worden eind mei 2024 bekend.

3.3 Voorgestelde activiteiten voorkoming en vermindering alcohol- en drugsgebruik jongeren

In het preventie- en handhavingsplan is een groot aantal activiteiten voorgesteld ter voorkoming en vermindering van het middelengebruik onder jongeren in Geertruidenberg. Deze hebben betrekking op preventie (dat als koppeling met de voornoemde doelen van 'educatie' kan worden geïnterpreteerd), handhaving en aanvullende maatregelen. Samenvattend benoemen we de volgende aangekondigde (hoofd)activiteiten.

3.3.1 Preventie van alcohol- en drugsgebruik

In het kader van de preventie van middelengebruik onder jongeren in Geertruidenberg zijn door de gemeente in het PHP activiteiten aangekondigd van verscheidene organisaties. Het gaat om een inzet van de verslavingszorg van Novadic-Kentron, het onderwijs (met name de vo-school Dongemond College), de Jeugdgezondheidszorg ('JGZ')-GGD, het jongerenwerk en bureau Halt. We bespreken ze hier kort.

Verslavingszorg

Vanuit de preventieve kant van de verslavingszorg is er een samenwerking van de gemeente met Novadic-Kentron. Novadic-Kentron biedt informatie in regulier verband en bij specifieke hulpvragen op verzoek. Bovendien biedt men deskundigheidsbevordering aan en zo mogelijk voorlichting aan jongeren bij festivals en feesten over alcohol en drugs en de risico's die daarbij komen kijken.

In het kader van preventie biedt Novadic-Kentron in Geertruidenberg het programma De Gezonde School en Genotmiddelen (DGSG) aan, dat gericht is op de tweedejaars van het voortgezet onderwijs. Om ook ouders vroegtijdig te bereiken en te informeren over onder andere genotmiddelengebruik verzorgt Novadic-Kentron ook op incidentele basis voorlichting op het Dongemond College.

In de uitvoering is er een rol van een preventiemedewerker van Novadic-Kentron die op aanvraag van het jongerenwerk ook mee de straat opgaat. Daarnaast kan Novadic-Kentron op aanvraag een Homeparty organiseren voor, door en bij opvoeders thuis. Een preventiewerker komt op verzoek bij ouders thuis informatie geven over verschillende genotmiddelen, opvoedingstips en handvatten voor een gesprek met het kind. In de praktijk vindt dit niet of nauwelijks plaats.

Daarnaast is er een activiteit benoemd van Indigo, die in samenwerking met de preventiemedewerker van Novadic-Kentron, via jongerengroepen hulp aanbiedt voor kinderen in een gezin waarvan een van de ouders kampt met psychische (Kinderen van Ouders met Psychische Problemen) of verslavingsproblemen (Kinderen van Ouders met Verslavingsproblemen en Kopstoring)²⁰. In de praktijk zijn er niet altijd voldoende aanmeldingen voor deze groepen. In het onderzoek is geen informatie gedeeld over (recente) deelname aan dergelijke groepen van inwoners uit Geertruidenberg.

Onderwijs

In het voortgezet onderwijs (Dongemond College, locatie Raamsdonkveer) gaat het onder meer om aandacht voor middelengebruik in lessen en voorlichting:

- het project “Niet op je Dongemondje gevallen” dat gericht is op versterking van de weerbaarheid onder scholieren als het gaat om drugsgebruik onder groepsdruk;
- de preventiemedewerker Novadic-Kentron kan ondersteunend en adviserend werken voor/op het Dongemond College;
- Novadic-Kentron voert het project De Gezonde School en Genotmiddelen uit samen met het Dongemond College;
- in de mentorklas in de onderbouw komen ook zaken aan de orde betreffende alcohol en drugsgebruik;
- het Dongemond College werkt met een e-learningmodule over alcohol van het Trimbosinstituut, bestemd voor de 2e klas.

Jeugdgezondheidszorg GGD

Vanuit de gezondheidszorgkant is er de inzet van de GGD West Brabant. Zij geeft onder meer aandacht aan de landelijke campagnes ten behoeve van de gemeente (waaronder NIX18). Een langer lopend project is het Bavo-project (‘van Basisschool naar Voortgezet onderwijs’) dat wordt uitgevoerd door de GGD in samenwerking met onder meer het jongerenwerk. Dit project bereidt leerlingen uit groep 8 en hun ouders voor op de overgang naar het voortgezet onderwijs. Ook het thema ‘jongeren en genotmiddelen’ wordt hier aan de orde gesteld.

Een van de andere rollen van de jeugdgezondheidszorg is in de reguliere contactmomenten met scholieren, bijvoorbeeld bij het 13-jarigen consult en bij M@zl (medisch advies zieke leerling) waarbij men let op mogelijk gedrag van de jongere ten aanzien van roken, alcohol- en drugsgebruik.

Jongerenwerk

Het jongerenwerk, uitgevoerd door de organisatie Surplus, richt zich op (groeps)activiteiten voor jongeren in vooral de middelbare schoolleeftijd binnen zowel het jongerencentrum als daarbuiten. Daarnaast voeren jongerenwerkers gesprekken op straat en in de accommodatie

²⁰ Indigo (expertisecentrum voor GGZ- en verslavingspreventie biedt in samenwerking met de preventiemedewerkers van Novadic-Kentron voor kinderen in een gezin waarvan een van de ouders kampt met psychische of verslavingsproblemen hulp via jongerengroepen. Kopstoring (anonieme en gratis online groepscursus voor jongeren van ouders met psychiatrische en/of verslavingsproblemen) biedt onder meer online groepscursussen voor jongeren van ouders met psychische en/of verslavingsproblemen.

over onder meer het thema 'genotmiddelen'. Bij de straatgesprekken richt men zich vooral op het voorkomen van overlast en jongeren bewust maken van de risico's, waaronder verslaving en andere gezondheidsrisico's. Ook heeft men samenwerking met de preventiemedewerker van Novadic-Kentron bij het voeren van straatgesprekken.

Halt

Ook bureau Halt is in het preventie- en handavingsplan benoemd als een van de samenwerkingspartners. Jongeren komen naar aanleiding van een 'Haltwaardig' delict (bijvoorbeeld vandalisme, schoolverzuim) via de politie of een boa bij Halt terecht voor een leer-of werkstraf. Op basis van een startgesprek met de jongere en ouders/opvoeders stelt de Haltmedewerker met behulp van een signaleringsinstrument vast in hoeverre sprake is van signalen die duiden op recidiverisico en/of psychosociale problematiek, waaronder signalen van alcohol- en drugsgebruik.

Vanuit de preventieve kant van Halt kan er, op verzoek van de lokale overheid, voorlichting aan leerlingen binnen het primair- en voortgezet onderwijs worden gegeven. In het PHP van de gemeente Geertruidenberg is aangegeven dat Halt betrokken zou worden bij voorlichting via respectievelijk het Bavo-project en 'Niet op je Dongemondje gevallen'.

3.3.2 Toezicht en handhaving

In het PHP dient, naast de activiteiten voor preventie, ook te worden aangegeven op welke wijze het handavingsbeleid wordt uitgevoerd en welke handhavingsacties in de door het plan bestreken periode worden ondernomen.

Als doel is aangegeven dat het toezicht en de handhaving geïntensiveerd zouden worden bij slijterijen, supermarkten, horeca, cafetaria's, evenementen, paracommerciële instellingen en in de openbare ruimte. Dit zou tot een nalevingspercentage van de Drank- en Horecawet, Opiumwet en andere vergunningsvoorschriften van 100% dienen te leiden bij slijterijen, supermarkten, horeca, cafetaria's, evenementen en paracommerciële instellingen.²¹

Naast de politie, die verantwoordelijk is voor toezicht op de openbare orde en veiligheid, zijn er gemeentelijke toezichthouders die vanuit het district de Baronie in een pool van toezichthouders Drank- en Horecawet zijn opgenomen. De gemeente Geertruidenberg maakt tegen betaling gebruik van deze pool Baronie voor 130 uur per jaar. Controles door toezichthouders richten zich onder meer op de handhaving van de leeftijdsgrenzen bij de verkoop van alcoholische drank in de horeca, supermarkten en slijterijen inclusief sportkantines, evenementen en andere paracommerciële horeca. Ook controleert men onder andere ten aanzien van sluitings- tijden en schenktijden van de horeca, inclusief schenktijden van sportkantines en andere paracommerciële horeca en evenementen.

²¹ Uit nalevingsonderzoek van STAP in 2017 kwam naar voren dat het gemiddelde nalevingspercentage bij slijterijen, supermarkten, horeca, cafetaria's en sportkantines in Geertruidenberg met 31% was verbeterd ten opzichte van een meting in 2015, maar deze steekproef was te klein om hieruit conclusies te kunnen trekken.

Er zijn twee bijzonder opsporingsambtenaren (boa's) in dienst van de gemeente die onder andere controleren op alcoholgebruik van minderjarigen in de openbare ruimte²². Hierbij zijn zij grotendeels afhankelijk van meldingen die binnenkomen. Daarnaast is er een coördinator van de boa's die hiervoor acht uur per week wordt ingezet. Een deel van de inzet van de boa's is er ook ten behoeve van het wijkgericht samenwerken, waarbij leefbaarheid en overleg met wijktafels belangrijke aandachtspunten zijn.

Drugs en ondermijning

In relatie tot het thema 'drugs' wordt met name in het integraal veiligheidsbeleid gewezen op de aanwezige structuren voor drugsproductie en -handel in de omgeving en de ondermijnende effecten van deze vorm van criminaliteit. In dit licht zijn er meetbare indicatoren van de aanpak benoemd, waaronder het aantal waarschuwingen en sluitingen van drugspanden in de gemeente (op basis van de Wet Damocles). Uit de inventarisatie van onder meer Raadsinformatiebriefven komt naar voren dat de gemeente, in de periode 2016-2018, in een drietal gevallen een drugspand heeft laten sluiten op grond van de Wet Damocles.

3.3.3 Aanvullende acties

Gezien de door professionals eerder geschetste zorg over de aard en omvang van de problematiek van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de gemeente Geertruidenberg, is in het preventie- en handhavingsplan door de gemeente aangegeven dat er naast de eerdere uitgevoerde activiteiten ook aanvullende maatregelen getroffen zouden worden.

Naast continuering en 'doorontwikkeling' van verschillende initiatieven, zoals het Bavo-project, de 'Gezonde school' en 'Gezonde kantine', deskundigheidsbevordering leraren, het promoten van KOPP, KVO & Kopstoring en afspraken over netwerkoeverleggen, is onder meer het Programma individuele trajectbegeleiding drugs (PITD) apart als nieuwe aanpak benoemd. De trajecten van de individueel begeleider (werkzaam bij Novadic-Kentron) zijn gericht op vroegtijdige interventie bij verslavingsproblematiek bij jongeren van 12 tot 23 jaar. De PITD-medewerker benadert jongeren, op basis van signalen van de preventiemedewerker van Novadic-Kentron en/of andere professionals, op een 'outreaching' wijze waarbij vermoedens zijn van een middelenproblematiek (i.c. een problematiek inzake overmatig alcohol- en/of drugsgebruik).²³

Een eerste inschatting van de preventiemedewerker van Novadic-Kentron bij de start van de pilot duidde er op dat bij circa 15-30 jongeren in Geertruidenberg in de leeftijd 14-20 jaar sprake zou zijn van (beginnende) verslavingsproblematiek. In de latere evaluatie van het PITD wordt gesproken over 20 jongeren in Geertruidenberg tussen 14-23 jaar, die (risicovol) alcohol of drugs gebruiken.

Voor de (pilot) PITD is een aanvullend budget vanuit het preventieplan begroot. De kosten van de pilot werden voor de duur van zes maanden geschat op € 25.775. Een groot deel van de

²² Inmiddels is een derde boa bij de gemeente aangesteld.

²³ Een 'outreaching' methode houdt in dat sociale professionals niet achter hun bureau afwachten tot mensen om hulp vragen, maar zelf initiatief nemen door mensen op te zoeken en (ongevraagd) hulp en diensten aan te bieden.

andere aanvullende acties zou volgens het PHP binnen het bestaande budget en de ureninzet van jeugd plaatsvinden. Een begrotingsverantwoording hiervan is niet in het PHP 2020-2023 weergegeven.

Naast de genoemde aanvullende acties (i.c. de pilot PITD) is in dit kader in het PHP ook gewezen op de rol van paracommerciële- en commerciële instellingen. Om deze (sterker) bij de aanpak van alcohol- en drugsgebruik van jongeren te betrekken, wil men hen periodiek informeren over ontwikkelingen op gebied van wet- en regelgeving ten aanzien van alcohol en drugs, de 'Gezonde kantine' voortzetten en een focus leggen op het toezicht van leeftijdsgrenzen en ID-controle.

3.4 Integrale aanpak als streven

Werkgroep Verslavingsbeleid

Om de voorgestelde 'integrale aanpak' te bewerkstelligen, wijst de gemeente op de noodzaak van samenwerking met en tussen professionals uit het veld. Hiertoe is in 2018 de werkgroep Verslavingsbeleid in Geertruidenberg opgezet. De werkgroep biedt volgens de gemeente "een platform om te signaleren, actiepunten te bespreken en samenwerkingen aan te gaan". Binnen de werkgroep is de focus voor de aanpak gelegd op jongeren van middelbare schoolleeftijd.

Deze werkgroep is gestart met medewerkers van de gemeente, GGD, het jongerenwerk, het Dongemond College, het CJG en een vertegenwoordiger van Moedige Moeders Drimmelen. In het vervolg hebben zich ook de JGZ, Novadic Kentron, Halt en de Zelfhulpgroep Drimmelen bij deze werkgroep gevoegd. Ook heeft later een vertegenwoordiger van een basisschool en een gemeentelijke boa aan het overleg deelgenomen.

De werkgroep heeft zich in de beginfase bezig gehouden met ondersteunende ideeën voor het opstellen van een plan van aanpak vanuit de gemeente (leidend tot het huidige preventie- en handavingsplan). De deelnemende organisaties leveren in meer of mindere mate personele capaciteit en instrumenten voor enkele of meerdere deelonderwerpen binnen de bredere aanpak van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren.

De gemeente geeft in het preventie- en handavingsplan aan de regie te nemen "in het terugdringen en voorkomen van middelengebruik onder jongeren, onder meer door aansturing van de werkgroep Verslavingsbeleid. Tijdens de beleidsperiode 2020-2023 zal de werkgroep actief blijven, om samen uitvoering van de actiepunten te waarborgen en signalen te blijven verzamelen. Hiermee wordt de integraliteit gewaarborgd. Bovendien vormt de werkgroep een platform om algemene signalen te delen".

De werkgroep Verslavingsbeleid is met name in de periode voorjaar-najaar 2019 bij elkaar geweest voor het ontwikkelen van ideeën als basis van het preventie- en handavingsplan 2020-2023. Sinds 2020 is de werkgroep echter niet meer actief en niet meer bij beleidsontwikkeling betrokken.

Netwerkoverleggen

De gemeente kent nog enkele netwerkoverleggen, waarin het onderwerp 'alcohol- en drugsgebruik door jongeren' mede of zijdelings aan de orde komt of kan komen. Het betreft met name het 'Straathoekoverleg' en de Veiligheidskamer²⁴. Ook is er in principe informatie-uitwisseling vanuit de samenwerking in het Ondersteuning en adviesteam (OAT), bestaande uit medewerkers van het Dongemond College, het CJG, de JGZ en de politie.

Aan het 'Straathoekoverleg' nemen onder regie van de gemeente de politie, boa's, het jongerenwerk, Halt en Novadic-Kentron deel. Het is een zes-wekelijks overleg waarin de plekken waar jongeren zich in groepen in de openbare ruimte bevinden, worden besproken. Ook is dit volgens de gemeente mede het overleg voor vroegsignalering over onder andere alcohol- en drugsgebruik, maar ook voor andere vormen van verslaving zoals roken, gokken en gamen. Aan de 'Veiligheidskamer' nemen onder regie van de gemeente de politie, boa's, het jongerenwerk en Novadic-Kentron deel en in dit overleg worden jongeren besproken over wie ernstige zorgen zijn geuit. Het kan gaan om een bespreking van specifieke groepen jongeren of om individuele casussen, waarin veelal sprake is van een multiproblematiek. In de aanpak kijkt men dan ook naar de bredere context/omgeving van de jongere (het gezin, de school, vrije tijd).

²⁴ Een organisatorisch verband waarin de lokale aanpak van criminaliteit en overlast vorm wordt gegeven.

4 Uitvoering gemeentelijk beleid alcohol en drugs

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de uitvoeringspraktijk inzake het alcohol- en drugsbeleid en de beoordeling daarvan aan de orde gesteld. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de maatregelen die in het licht van het middelengebruik van jongeren zijn voorgesteld en al dan niet ten uitvoer gebracht, de samenwerking met relevante organisaties en naar de praktijk van een (integrale) aanpak. De informatie in deze paragraaf is mede ontleend aan de gesprekken die gevoerd zijn met sleutelinformanten bij de gemeente en professionals van organisaties, met een onderbouwing vanuit de documentanalyse.

Daarbij geldt een algemene opmerking dat de coronapandemie en de gevolgen hiervan, zich in golven voordoend in de periode maart 2020 - maart 2022, en de daarbij behorende maatregelen, een belangrijke stempel heeft gedrukt op de uitvoering van allerlei gemeentelijke beleidsmaatregelen, onder meer op het terrein van 'jeugd en middelengebruik'.

4.2 Activiteiten uitvoering alcohol- en drugsbeleid Geertruidenberg

4.2.1 Inzet en activiteiten voor preventie

In het PHP is aangegeven dat de inzet voor preventie met name herkenbaar zal worden bij de verslavingszorg van Novadic-Kentron, het onderwijs (met name de vo-school Dongemond College), de JGZ-GGD, het jongerenwerk en bureau Halt. Deze inzet kan mogelijk beantwoorden aan het algemene doel vanuit 'educatie' met als subdoelen bewustwording, vroegtijdige signalering en deskundigheidsbevordering inzake middelengebruik.

In de praktijk van de verslavingszorg door Novadic-Kentron komt naar voren dat de betreffende preventiemedewerker in haar formele takenpakket gemiddeld 10 uur per week beschikbaar heeft voor de inzet in de gemeente Geertruidenberg (de feitelijke verdeling van in te zetten uren in het totaal aan beschikbare uren voor de verschillende gemeenten in de regio waarvoor deze preventiemedewerker werkt, wordt door de professional zelf bepaald). Een deel van de inzet heeft plaatsgevonden voor voorlichting en advisering op de vo-school en voor het (incidenteel) voeren van straatgesprekken samen met het jongerenwerk.

Uit mededelingen komt naar voren dat de preventiemedewerker van Novadic-Kentron in 2023 met circa 25-30 jongeren uit Geertruidenberg gesprekken heeft gevoerd, waarin een (mogelijk beginnende) verslavingsproblematiek aan de orde is gekomen. Van deze jongeren zijn in 2023 acht jongeren ook feitelijk doorverwezen naar de behandelingsafdeling van de verslavingszorg van Novadic-Kentron. De aantallen doorverwijzingen lijken licht toe te nemen; in 2021 en 2022 werden vijf -zes jongeren per jaar naar Novadic-Kentron verslavingszorg voor behandeling doorverwezen. In 2023 zijn drie jongeren uit Geertruidenberg ook daadwerkelijk in klinische behandeling bij Novadic-Kentron.

Op het Dongemond College, locatie Raamsdonkveer, heeft men zich volgens plan gericht op de voorlichting in lessen over middelengebruik. Zo is het project “Niet op je Dongemondje gevallen” en ‘Be Aware’ in klas 3 uitgevoerd, in de mentorklas in de onderbouw ook alcohol en drugsgebruik aan de orde gesteld (de serie een “Frisse Start’ voor brugklassers) en een e-learningmodule beschikbaar gesteld over alcohol, bestemd voor de 2e klas.

Daarnaast is er voorlichting door Novadic-Kentron en wordt het project De Gezonde School en Genotmiddelen uitgevoerd. De vo-school heeft in februari 2022 het vignet ‘Gezonde School’ omtrent roken, drugs en alcohol behaald, waarmee zij laat zien dat zij voldoet aan de kwaliteitscriteria die door deskundigen zijn opgesteld.

Er wordt geen inzet (meer sinds 2023) gepleegd of ondersteuning geboden door de GGD op onderdelen die in het preventie- en handavingsplan zijn aangekondigd ten aanzien van het basis- en voortgezet onderwijs. Het genoemde Bavo-project is tientallen jaren uitgevoerd zonder dat uit cijfers bleek dat het geholpen heeft. Bovendien liep de laatste jaren het aantal betrokken ouders terug en is er naar aanleiding van een oproep van de GGD samen met het onderwijs gekeken naar een effectievere aanpak. Er is derhalve geen voorlichting meer door de GGD aan ouders op scholen gegeven, aangezien men twijfels had over het bereik van deze aanpak onder de ouders die hier voordeel van zouden kunnen hebben. Het alternatief voor deze aanpak bestond uit het geven van enkele gastlessen.

Ook in het voortgezet onderwijs is er geen apart programma van de GGD met voorlichting voor ouders over middelengebruik door jongeren. Sinds najaar 2023 heeft men het streven om de voorlichting op het Dongemond College te laten verzorgen door het jongerenwerk, samen met Novadic-Kentron en, als mogelijk, ook door bureau Halt. Deze aanpak zit nog in de planningsfase.

Aangezien de coördinatie van de voorlichting aan ouders in een eerder stadium door de GGD werd verzorgd maar in 2023 is gestopt, is het sindsdien aan de scholen zelf om deze voorlichting vorm te geven. Op de school is er aandacht voor de aanpak ‘GRAS’ (Gokken, Roken, Alcohol & Soft drugs) dat ‘herontwikkeld’ is en, deels in samenwerking met Novadic-Kentron, aan leerlingen van de onderbouw wordt aangeboden. Dit vindt nu plaats onder de noemer De Gezonde School en Genotmiddelen.

Vanuit de school heeft men, tot de coronaperiode in 2020, ook aan ouders voorlichting gegeven over de risico’s van middelengebruik (i.c. alcohol- en drugsgebruik) door hun kinderen, maar deze voorlichting is stopgezet en ook na de coronaperiode niet meer opgepakt. Men heeft vanuit de school de indruk dat men met de voorgaande voorlichtingsavonden ‘niet de juiste ouders’ heeft bereikt; ouders die al kennis hebben van de risico’s van alcohol- en drugsgebruik op jonge leeftijd en overtuigd zijn van de noodzaak om daaraan iets te doen komen naar de schoolavond, maar dat geldt niet voor de ouders die daarvan niet op de hoogte zijn of daarvan overtuigd zijn. De informatie die men hierover wil delen met de ouders van kinderen uit meerdere leerjaren wordt inmiddels enkel overgedragen via de schoolbrief, i.c. de oudercontactbrief die regelmatig verschijnt.

Jongerenwerk

Het jongerenwerk, dat sinds 2022 door de organisatie Surplus wordt uitgevoerd, organiseert sinds juni 2022 activiteiten in het jongerencentrum ('2gether') dat uit een relatief kleine ontmoetingsruimte en kantoorruimte bestaat. Jongerenwerkers zijn ook op gezette tijden op straat aanwezig om met jongeren in contact te komen. Er zijn twee jongerenwerkers en een trainee die gezamenlijk bijna 62 contacturen per week beschikbaar hebben. Dit is exclusief de extra inzet vanuit NPO-middelen waarvoor 27 uur jongerenwerk per week wordt ingezet. Daarnaast zijn er twee vrijwilligers die in opleiding zijn voor mbo-studie 'social work'.

In het jongerencentrum heeft men inloopmiddagen (maandag, donderdag en vrijdag), een meidenavond op dinsdagavond en een inloopavond op vrijdagavond (afhankelijk van de zomer-winter periode heeft men ook inloop op maandagavond en woensdagmiddag). In het weekend is het jongerencentrum gesloten.

Het jongerenwerk van Surplus heeft in de afgelopen twee jaar meer financiële middelen van de gemeente Geertruidenberg toegekend gekregen. In 2022 bestond volgens gemeentelijke mededelingen de toekenning voor Surplus jongerenwerk uit: 99.500 euro BCF²⁵-subsidie, 40.000 euro NPO²⁶-middelen (deze is pas in 2023 betaald) en 19.000 euro extra inzet (voor de periode september-december 2022). Over het jaar 2023 bestond de toekenning uit: 105.000 euro regulier BCF, 82.000 euro NPO-middelen (waarvan de helft in 2022 is uitgevoerd), 40.000 euro (extra inzet jongerenwerk van januari-juli 2023) en 60.000 euro voor ontwikkelopdracht (juli-dec 2023).

Een deel van de bedragen is niet structureel toegekend; de gemeente en Surplus hebben 'along the way' geconstateerd dat er meer inzet moest komen om ook op gezette tijden een aantal jongeren individueel te begeleiden waarover men meer zorgen heeft. Daarnaast heeft men het streven om ook meer ruimte te creëren voor hun preventieve taak.

Het jongerenwerk en andere professionals zien verscheidene aspecten die het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in Geertruidenberg beïnvloeden. Zo stelt men dat het relatief eenvoudig is om aan (hard)drugs te komen; de contacten hiertoe met dealers worden onder meer via Snapchat gelegd. Men ziet ook een 'kruisbestuiving' tussen jonge jongeren en oudere jongeren, omdat men veelal op dezelfde locaties samen komt. Er is in dit opzicht geen scheiding tussen de 16-18-jarigen en 12-14-jarigen en hun interesses. In de opvatting van het jongerenwerk worden de verschillende groepen jongeren te vaak naar dezelfde 'gedoogde' (hang)locaties in de gemeente gestuurd door toezichthouders en handhavers. De jongere groep maakt, met andere woorden, eerder dan wenselijk is kennis met gedrag van oudere jongeren die middelen gebruiken. Er is, naast het in 2022 geopende jongerencentrum, geen Jongeren Ontmoetingsplek (JOP) voor 'hangjongeren' in de gemeente. Jongerenwerkers geven aan dat (hang)jongeren nauwelijks overdekte ontmoetingsplekken in de gemeente hebben²⁷.

²⁵ Beleidsgestuurde contractfinanciering.

²⁶ Nationaal Programma Onderwijs.

²⁷ In de jaarbegroting 2022 van de gemeente Geertruidenberg is aangegeven dat in het Koningspark een multifunctionele ontmoetingsplek (MOP) zou worden gerealiseerd waar buurtbewoners bij elkaar kunnen komen en bijvoorbeeld ook de mogelijkheid is (kleinschalig) een voordracht of optreden te geven. Daarnaast zou het een plek kunnen

Bovendien constateert men dat er weinig positieve rolmodellen voorhanden zijn. Niet bij de jongere doelgroep zelf, maar ook niet bij de ouders (in dit opzicht is er ook sprake van een intergenerationele problematiek). Er is ook een lage ouderbetrokkenheid bij de problematiek van jongeren als het om alcoholgebruik gaat.

Halt

Sinds 2006 werkt de organisatie HALT met de 'Haltafdoening Alcohol'. In de repressieve aanpak gaat het om een Halt-waardig feit van alcoholgebruik in de openbare ruimte door minderjarigen²⁸. Bij de interventie gaat het om een leerstraf hoe 'om te gaan met alcohol' (reflectie-opdrachten).

Uit de registratie van Halt komt naar voren dat de Halt-alcoholinterventie niet of nauwelijks wordt toegepast voor jongeren uit de gemeente Geertruidenberg. In 2022 heeft men geen Halt-verwijzingen binnengekregen vanwege een delict uit de Opiumwet, een drugs- of alcoholgerelateerd feit op basis van een Algemene Plaatselijke Verordening ('APV'), het in bezit hebben van alcohol op een voor het publiek toegankelijke plaats en/of voor openbare dronkenschap onder de 18 jaar. In 2023 is er één minderjarige jongere naar Halt verwezen voor alcoholbezit (registratie verwijzingen tot december 2023). Er vinden in dit kader in de praktijk derhalve geen of nauwelijks verwijzingen naar Halt plaats.

Bureau HALT heeft naast de repressieve aanpak via een Halt-interventie ook een preventieve rol. Halt is met andere organisaties betrokken geweest bij het Bavo-project in de vorm van gastlessen op de basisscholen in groep 8, maar heeft daar geen rol in voorlichting over alcohol- en drugsgebruik.

Inzet gemeente op voorlichting

In de preventieve aanpak wijst de gemeente op haar rol in de landelijke voorlichtingsstrategieën, waarbij men aansluit op de landelijke campagnes die alcoholgebruik onder minderjarigen willen verminderen (NIX 18 campagne). De GGD heeft namens de gemeente(n) de taak om deze voorlichting structureel onder de aandacht te brengen van jongeren, ouders en organisaties. De gemeente Geertruidenberg wil deze campagne ook expliciet(er) gaan inzetten bij de sportverenigingen in de gemeente Geertruidenberg. Men geeft aan hiertoe "een nieuwe start te willen maken bij de sportverenigingen" en vanaf 2024 nadere actieplannen te zullen ontwikkelen.

zijn waar jongeren bij elkaar komen en waar basisscholen natuureducatie geven. Het plan van de MOP is vanwege bezuinigingen en bezwaren van de buurt echter niet gerealiseerd.

²⁸ Dit is een interventie die zich richt op jongeren tussen 12 en 18 jaar die onder invloed van alcohol een APV- of een strafrechtelijk feit hebben gepleegd. In de Halt-straf Alcohol trekken Halt en instellingen voor verslavingszorg samen op om jongeren die onder invloed of in bezit van alcohol een strafbaar feit plegen inzicht te geven in de gevolgen van alcohol op hun gezondheid en op hun handelen. De Halt-straf Alcohol is een interventie die zich niet alleen richt op de jongeren zelf, maar ook op (een van) hun ouders. Na acceptatie van de Halt-straf Alcohol krijgen jongeren van een instelling voor verslavingszorg een leerstraf (enkele bijeenkomsten en een huiswerkopdracht) en voor ouders is er een informatiebijeenkomst. Naast het uitvoeren van de interventie, geeft HALT ook, op verzoek van een lokale overheid, voorlichting aan leerlingen binnen het primair- en voortgezet onderwijs. Het HALT-bureau in Breda is het centrale bureau voor de voorlichting aan onder meer jongeren in Geertruidenberg en voor de uitvoering van de HALT-afdoening voor jongeren uit de gemeente Geertruidenberg.

Voor het gemeentelijk beleid betekent de inzet voor preventie in het algemeen dat men zich in de periode na 2023 op nieuwe initiatieven wil richten, met onder meer het programma OKO: Opgroeien in een Kansrijke Omgeving, een door het Trimbosinstituut ontwikkeld programma dat zich richt op het voorkomen van roken, alcohol en drugsgebruik onder jongeren en het versterken van hun welbevinden²⁹.

4.2.2 Inzet en activiteiten voor toezicht en handhaving

De interviews met professionals en jongeren wijzen uit dat er tijdens de coronaperiode, wat betreft het thema veiligheid, toezicht, handhaving en jeugd, sprake was van een 'geringe binding' met de jeugd en veel sociale problematiek. Bij de toezichthouders en handhavers merkten men op dat er een periode was dat in de openbare ruimte veel lachgas door jongeren werd gebruikt, maar dit gebruik lijkt inmiddels verminderd.

Bij de toezichthouders is er de indruk dat door jongeren op straat "veel drugs" worden gebruikt, waarbij met name ketamine wordt genoemd. Het zou daarbij met name om een jongere groep van 14-17-jarigen gaan. Bij de hangjongeren hanteren de boa's de APV als zij op plekken staan waar zij niet mogen komen. De politie volgt in principe de APV en de Opiumwet als middel om op te treden. De politiecapaciteit ten behoeve van surveillance is echter de laatste jaren minder geworden en richt zich meer op noodhulp.

Ook het aantal boa's is relatief beperkt en deels niet ingevuld. Er zijn twee bijzonder opsporingsambtenaren in dienst van de gemeente die onder andere controleren op alcoholgebruik van minderjarigen in de openbare ruimte. Sinds 2022 is wel een (jonge) Jeugd-boa aangenomen die zich specifiek bezighoudt met (hang)jongeren en (jeugd)overlast in Geertruidenberg. Boa's controleren onder meer op alcoholgebruik van minderjarigen in de openbare ruimte. Daarbij zijn zij mede afhankelijk van meldingen die van burgers binnenkomen. In het Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022 van de gemeente is in dit kader ingegaan op de meldingsbereidheid van burgers.

Er zijn geen recente overzichten van het aantal meldingen van (jeugd)overlast in Geertruidenberg opgenomen in gemeentelijke verslagen. Op verzoek zijn onderstaande gemeentelijke gegevens beschikbaar gesteld en door de onderzoekers in tabelvorm opgesteld. Daaruit komt naar voren dat na een (scherpe) toename van het aantal meldingen van jeugdoverlast bij de gemeente in 2021, vervolgens een afname kan worden geconstateerd in 2022 en 2023.³⁰ Bij de afdeling van de boa's bemerkt men ook in de praktijk dat het aantal meldingen is afgenomen en dat er in de uitgevoerde straatrondes minder (hang)jongeren worden aangetroffen.

²⁹ Dit programma vloeit voort uit GALA, het Gezond en Actief Leven Akkoord. Dit is een akkoord waarin afspraken zijn vastgelegd tussen het Ministerie van Volksgezondheid, Sport en Welzijn, gemeenten, GGD'en en zorgverzekeraars over landelijke doelen op het gebied van gezondheid.

³⁰ Het aantal geregistreerde meldingen bij de gemeente in 2020 is opvallend. In 2020 zijn in de periode januari tot en met juli geen boa's in dienst geweest en waren ook coronamaatregelen van kracht.

Tabel 5 Meldingen van jeugdoverlast bij de gemeente Geertruidenberg

Meldingen van jeugdoverlast bij gemeente Geertruidenberg	Aantal
2019	51
2020	10
2021	187
2022	129
2023 (tot en met november)	92

Voor de reguliere taken in het licht van 'jeugd en middelengebruik' richten de boa's hun aandacht met name op de handhaving van het schenkverbod van alcohol voor minderjarige jongeren in de horeca en op de sluitingstijden van de horeca. De coronaperiode betekende volgens de toezichthouders en handhavers ook dat het aantal controles beperkt is geweest; in de praktijk is men na de coronaperiode pas weer gaan controleren en is men gestart met een 'nulmeting'.³¹ Dit betekent dat men samen met de ondernemers opnieuw is gaan kijken zijn of zij alles op orde hebben zonder dat dit in eerste instantie consequenties heeft. Indien de ondernemers bij een hercontrole niet de geconstateerde strijdigheden verholpen hebben, dan zal dat, volgens mededelingen van de gemeente, wel consequenties hebben. Er is derhalve nu een (her)benadering van de horeca met hernieuwde afspraken over onder meer (her)controles in het licht van de Alcoolwet.

Het gestelde doel in het PHP 2020-2023 van 'intensiveren toezicht en handhaving bij slijterijen, supermarkten, horeca, cafetaria's, evenementen, paracommerciële instellingen en in de openbare ruimte' is derhalve niet behaald.

Naast de meldingen van jeugdoverlast die inwoners via de gemeentelijke website bij de boa's kunnen aangeven, komen ook bij de politie meldingen van jeugdoverlast binnen. Tijdens de inventarisatie zijn de volgende gegevens uit het politiesysteem aangedragen:

Tabel 6 Meldingen bij de politie van jeugdoverlast Geertruidenberg

Meldingen bij de politie van jeugdoverlast Geertruidenberg	Aantal
2020	209
2021	138
2022	110
2023 (tot en met november)	74

In de meldingen van jeugdoverlast is het denkbaar dat inwoners in een aantal gevallen zowel een melding doen bij de gemeente als bij de politie; dubbeltellingen in de registraties zijn derhalve mogelijk. Opmerkelijk is het hoge aantal meldingen bij de politie in 2020 en het lage aantal daarvan bij de gemeente. Een beperkte beschikbaarheid van de boa's bij de gemeente in een deel van dat jaar voor het reageren op deze meldingen kan hiervan een oorzaak zijn.

³¹ In 2023 zijn in totaal 9 controles uitgevoerd bij de horeca in Geertruidenberg.

In tabel 6 zien we dat ook bij de politie, zoals dit ook bij de gemeente het geval is, het aantal meldingen van jeugdoverlast over de periode 2020-2023 afneemt.

Bij de politie herkent men de problematiek van het alcohol- en drugsgebruik door jongeren wel, maar komt het zelf in de surveillancepraktijk toch relatief weinig tegen. Er zijn weinig situaties waarin de politie in de praktijk feitelijk overgaat tot een waarschuwing dan wel een proces verbaal opstelt voor het in het openbaar alcohol drinken door een minderjarige in de openbare ruimte. Ook heeft men in de praktijk van surveilleren weinig signalen van of zicht op drugsgebruik door jongeren in het openbaar. De politie heeft de indruk dat het middelengebruik van jongeren en jongvolwassenen zich niet buiten (in het openbaar) voordoet, maar met name binnen plaatsvindt (op feestjes, festivals en in huiselijke kring). Er zijn daarbij tijdens bepaalde grote festiviteiten in de gemeente wel situaties waarin met name (overmatig) alcoholgebruik onder jongeren in het openbaar plaatsvindt, zoals bij (jaarlijkse) feesten waaronder de Veerse Dag in Raamsdonkveer. Toezichthouders en handhavers in de gemeente hebben, ondanks hun toezicht tijdens deze festiviteiten, de indruk dat ouders in deze gevallen het drinken van alcohol door hun (minderjarige) kinderen niet afkeuren, dan wel niet ingrijpen.

4.2.3 Voorgenomen aanvullende acties

De pilot PITD

Er is een evaluatie beschikbaar van de pilot PITD, die na een half jaar uitvoering niet is verlengd (de pilot is uitgevoerd in de periode april - oktober 2021)³².

Als beoogd resultaat van de pilot had men zich, bij een omschreven doelgroep van 20 jongeren tussen 14-23 jaar die (risicovol) alcohol of drugs gebruikten uit de gemeente Geertruidenberg, gericht op het bereiken van 12 jongeren die hun gebruik zouden minderen of stoppen en op het bereiken van 12 ouders/verzorgers die een verbetering in hun opvoedvaardigheden zouden ervaren met betrekking tot het middelengebruik van hun kind. Uit de evaluatieverantwoording van het project door Novadic-Kentron kwam naar voren dat met circa 15 jongeren een eerste contact was gelegd. Bij een deel van deze jongeren (circa 5 jongeren) zijn feitelijk trajecten opgestart, bij een deel waren de aanmeldingen nog in behandeling en bij een enkele jongere was er geen bereidheid om te stoppen met het gebruik van drugs.

Novadic-Kentron concludeerde over dit project dat men minder ouders en jongeren had bereikt dan men wilde en op basis van eerdere ervaringen had verwacht. De periode die het kostte om het netwerk te kennen en in actie te zetten, had veel meer tijd gevraagd dan oorspronkelijk ingeschat. De coronaperiode speelde daarin een rol maar, volgens de PITD-medewerker ook het taboe en de schaamte bij met name ouders om met dit onderwerp (middelengebruik) geconfronteerd te worden.

De gemeente constateerde dat de beoogde resultaten van de pilot niet waren behaald en dat (...) “de tijden van schaarste en het tegenvallende resultaat van de pilot voldoende argumentatie (geven) om aan de pilot geen vervolg te geven”.³³

³² RIB PITD, 21 oktober 2021 en RIB Bijlage bij RIB Evaluatie Verantwoording PITD project, 4 oktober 2021.

³³ In Raadsinformatiebrief PITD, Beleid/2020010662407, 21 oktober 2021.

Het voorstel van Novadic-Kentron om met de aanpak verder te gaan op basis van 8 uur per week (in plaats van 12 uur) is ook niet gehonoreerd. De specifieke outreachende aanpak voor het benaderen en helpen van jongeren in Geertruidenberg die problemen met drugs hebben of ontwikkelen, is daarmee verlaten. Het college geeft in de aangehaalde RIB aan dat het niet verlengen van de PTID-aanpak geen gevolgen zal hebben voor de hulp aan drugsverslaafde jongeren of jongeren die daartoe de eerste signalen laten zien: “We erkennen dat drugs tot problemen leiden bij sommige van onze jongeren. Echter met het stoppen van de pilot vallen niet ineens alle mogelijkheden voor drugshulpverlening weg. Als een jongere (of ouders) via de huisarts hulp vraagt, zijn er via de jeugdwet of via de zorgverzekering mogelijkheden om een behandeling te starten. Er is nog steeds een preventiemedewerker van Novadic Kentron werkzaam in de gemeente. Deze kan ook door verwijzen naar intensievere hulp. Het jongerenwerk heeft goed contact met veel van de jongeren en ook zij kunnen jongeren ondersteunen om hun hulpvraag bij de juiste instantie te leggen”.

In de visie van verscheidene stakeholders c.q. professionals in het veld, is de pilot PITD (te) snel stilgelegd, omdat de voorwaarden om het goed uit te voeren niet aanwezig waren. De pilot is gestart toen de coronamaatregelen voor een belangrijk deel nog van toepassing waren en tijdens een zomervakantie. De timing van de pilot was daarmee niet optimaal. Aangezien de aanpak expliciet ‘outreachend’ diende te zijn, heeft de pilot in de opvatting van professionals ‘geen goede kans’ gekregen om de mogelijke effecten te kunnen aantonen. Uit de voorliggende inventarisatie (op basis van onder meer de gepresenteerde GGD-cijfers 2021, de gegevens in de evaluatie van het PITD-project en mededelingen van Novadic-Kentron) komt naar voren dat een meer of minder ernstige vorm van verslaving vanwege drugsgebruik naar inschatting bij circa 20 - 25 jongeren in Geertruidenberg zich zou kunnen voordoen.

Bij de genoemde aanvullende acties is in het PHP ook gewezen op de rol van paracommerciële en commerciële instellingen. Om deze (sterker) bij de aanpak van alcohol- en drugsgebruik van jongeren te betrekken, had men het voornemen hen periodiek te informeren over ontwikkelingen op gebied van wet- en regelgeving ten aanzien van alcohol en drugs. Ook was er het voornemen de ‘Gezonde kantine’ voort te zetten en een focus te leggen op het toezicht op leeftijdsgrenzen en ID-controle. Uit de inventarisatie in dit onderzoek komt naar voren dat, mede vanwege de coronapandemie, geen extra voorlichting voor en toezicht in de (para)commerciële instellingen in Geertruidenberg hebben plaatsgevonden.

4.3 Samenwerking organisaties en regie aanpak alcohol- en drugsgebruik

In het PHP is in een paragraaf aandacht besteed aan de samenwerking van de gemeente met externe partners. Voor een effectieve aanpak van het middelengebruik door jongeren, acht men afstemming met en samenwerking tussen relevante (keten)partners van belang. De gemeente geeft in het PHP aan dat een integrale aanpak nodig is door samenwerking met en tussen professionals uit het veld. De gemeente geeft in het PHP aan regie te zullen nemen in het

terugdringen en voorkomen van middelengebruik onder jongeren, onder meer door aansturing van de werkgroep Verslavingsbeleid.

De analyse van documenten en interviews wijzen uit dat er op papier en ook in de praktijk weliswaar 'korte lijnen' zijn en (zorg)signalen over jongeren, indien volgens de AVG mogelijk, gedeeld worden, maar in het totaalbeeld ontbreekt een sluitende, integrale aanpak rondom jeugd en middelengebruik. Een voorbeeld is de 'stille dood' van de werkgroep Verslavingsbeleid die in 2019 in eerste instantie een initiërende rol had, maar daarna geen rol meer in beleid en uitvoering heeft gekregen. Ofschoon er enkele netwerkoverleggen in het veiligheidsdomein zijn, waarin jongeren worden besproken en de samenwerking tussen organisaties over het algemeen wordt gewaardeerd, wordt er geen centrale regierol door de gemeente vervuld inzake het voorkomen en verminderen van alcohol- en drugsgebruik, zoals men in het preventie- en handhavingsplan als streven heeft verwoord. De algemene teneur van de interviews met stakeholders is dat men het PHP zag als "een mooi plan, maar daarna.....?" Verscheidene organisaties in 'het veld' wijzen vanuit hun verschillende disciplines op een problematische aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de gemeente Geertruidenberg, maar men mist een regierol van de gemeente, waarbij de problematiek meer centraal wordt gesteld en waaruit een minder vrijblijvende aanpak naar voren komt.

4.4 Monitoring en evaluatie

De gemeente Geertruidenberg heeft in het preventie- en handhavingsplan aangegeven de voorgestelde acties te monitoren, het plan jaarlijks te herijken en zo nodig bij te stellen. Men stelt in het plan hiertoe een procesevaluatie voor als de meest werkbare vorm om het ingezette beleid te evalueren. Men geeft aan in te zetten op het verkrijgen van inzicht in onder andere het verloop, bereik, ervaringen en zodoende de haalbaarheid van de doelen en daartoe ingezette activiteiten. Op basis hiervan kunnen beleid en activiteiten worden aangepast c.q. geactualiseerd. Men stelt voor jaarlijks te kijken naar de voortgang en eventuele bijsturing van de uitvoering van het Preventie- en handhavingsplan Middelengebruik 2020-2023.

Het onderzoek wijst uit dat er geen helder, cijfermatig en actueel inzicht is in de mogelijke problematiek onder jongeren en jongvolwassenen. De enige monitoring van het alcohol- en drugsgebruik vindt plaats door middel van het gezondheidsonderzoek van de GGD, maar dit onderzoek levert op dit moment weinig relevante en actuele informatie op over jongeren en jongvolwassenen. Nieuwe gegevens zullen naar verwachting voorjaar 2024 bekend worden.

Uit de voorliggende inventarisatie van de Rekenkamer is niet naar voren gekomen dat de voorgestelde monitoring, c.q. procesevaluatie van de maatregelen in het preventie- en handhavingsplan heeft plaatsgevonden. Bovendien zijn er, op de evaluatie van de pilot PITD na, geen tussentijdse of eindevaluatieverslagen over de voortgang en opbrengsten van de voorgestelde activiteiten voorhanden. In dit licht zijn er geen gegevens beschikbaar en is er geen objectiverend beeld van al dan niet behaalde resultaten in relatie tot de aanpak.

4.5 Informatie aan de gemeenteraad

De gemeenteraad heeft in de periode 2020-2023 enkele documenten van het college ontvangen, die direct of indirect verwijzen naar het alcohol- en drugsbeleid voor jongeren in Geertruidenberg. De kaderstellende rol van de gemeenteraad komt naar voren in de vaststelling op 19 februari 2020 van het *'Preventie- en Handhavingsplan Middelengebruik 2020-2023'* (PHP). In mei 2020 zijn twee hierover gestelde vragen van raadsfracties door het college met een MvA beantwoord; de eerste vraag betrof de rol en mogelijke opbrengst van de PITD-pilot en de tweede vraag had betrekking op mogelijke toetsingscriteria voor de meting van de effectiviteit van de PITD-pilot.

De gemeenteraad heeft op 21 oktober 2021 een raadsinformatiebrief van het college ontvangen, waarin men aangeeft dat besloten is dat aan de PITD-pilot, na een testperiode van circa zes maanden, geen vervolg wordt gegeven³⁴.

Naast het PHP is in het Beleidskader Sociaal Domein (2021) en in de Evenementennota 2017-2021 informatie voor de gemeenteraad opgenomen met directe en indirecte verwijzingen naar het te voeren beleid inzake alcohol- en drugsgebruik door jongeren.

De gemeenteraad heeft geen formele informatie van het college ontvangen inzake een monitoring of procesevaluatie van de maatregelen die in het preventie- en handhavingsplan zijn aangekondigd. Ook heeft de gemeenteraad, op de genoemde evaluatie van de pilot PITD na, geen eindevaluatieverslagen over de opbrengsten en mogelijke effecten van de voorgestelde activiteiten in het PHP ontvangen.

De rekenkamer heeft niet kunnen constateren dat de gemeenteraad om dergelijke voortgangsverslagen en/of eindevaluaties aan het college heeft gevraagd. De raad heeft in dit kader een weinig actieve houding bij dit beleidsonderwerp getoond.

³⁴ De PITD-pilot is 1 april 2021 in de gemeente Geertruidenberg gestart voor een periode van 6 maanden (rekening houdend met vakantieperiode tot 31 oktober 2021).

5 Conclusies en aanbevelingen

Het onderzoek naar de doeltreffendheid van het op jongeren gerichte alcohol- en drugsbeleid van de gemeente Geertruidenberg over de periode 2020 - 2023 leidt tot een aantal hoofdconclusies en aanbevelingen.

5.1 Samenvattende conclusies

Beleid inzake gebruik van alcohol en drugs door jongeren

De gemeente Geertruidenberg heeft het op jongeren gerichte alcoholbeleid van de gemeente met name concreet verwoord in het *Preventie- en handhavingsplan middelengebruik gemeente Geertruidenberg 2020-2023* (PHP). Het PHP verwijst in brede zin naar ‘middelengebruik onder jongeren’, maar in het voorgestelde beleid en de maatregelen is de focus vooral gericht op het gebruik van alcohol; het gebruik van drugs en van tabak krijgen in de uitwerking weinig aandacht. De Rekenkamer merkt op dat artikel 43a Alcoholwet wel specifiek vraagt om een preventie- en handhavingsplan *alcohol*. In die zin waardeert de Rekenkamer de bredere scope in het preventie- en handhavingsplan, maar bij de uitwerking in beleidsdocumenten is dat dus toch geconcentreerd op het alcoholgebruik.

Een andere inhoudelijke verwijzing naar mogelijke maatregelen inzake alcohol- en drugsgebruik door jongeren is terug te vinden in de beleidsnota ‘Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 gemeenten Drimmelen en Geertruidenberg’. Men wijst hierin vooral op het belang van vroegsignalering van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren door scholen, verenigingen, jongerenwerk en ouders en op de rol van voorlichting over de risico’s ten aanzien van misbruik. Ook wijst men op de mogelijke adviserende rol van de stichting Moedige Moeders. In het Beleidskader Sociaal Domein (2021) wordt in het algemeen gewezen op het stimuleren van een bewuste en gezonde leefstijl, bestaande uit preventie en voorlichting inzake het gebruik van alcohol en drugs.

De gemeente Geertruidenberg heeft geen actuele (lokale) gezondheidsnota opgesteld waarin recente informatie of verwijzingen naar de aanpak van alcohol- of drugsgebruik onder jongeren kan worden opgenomen. Ook is geen recente, afzonderlijke nota inzake het lokaal jeugdbeleid opgesteld en ook in het PHP is geen verwijzing opgenomen naar ‘jeugdbeleid’. Wel is er in het PHP verwezen naar de feitelijke inzet van de jeugdgezondheidszorg en het jongerenwerk.

De inventarisatie wijst uit dat men vanaf 2024 naar een nieuwe beleidsimpuls streeft; een belangrijk deel van de plannen waarin naar (herijkt) beleid inzake gebruik van alcohol en drugs onder jongeren wordt gewezen (i.c. het Uitvoeringskader Jeugd Geertruidenberg 2024-2027 en Programmaplan Geertruidenberg 2023-2027, onderdeel ‘Mens en Zorg’) zijn pas recentelijk (eind 2023) vastgesteld.

De gemeente Geertruidenberg heeft geen nieuw Preventie- en handavingsplan Middelengebruik opgesteld voor de periode 2024-2027. Gemeenten zijn verplicht hun doelstellingen en acties op preventie- en handavingsbeleid alcohol op juridisch gebied, op het gebied van educatie en preventie en op het gebied van toezicht en handhaving vast te leggen in een PHP (zie artikel 43a van de Alcoholwet).

Doelstellingen

De drie doelen van de educatieve aanpak zijn globaal: bewustwording van (de effecten van) middelengebruik bij jongeren, ouders en de omgeving, vroegtijdige signalering van middelengebruik en deskundigheidsbevordering middelengebruik voor docenten en professionals. In de realisatie van deze drie educatieve hoofddoelen vormen preventie en voorlichting de pijlers van de aanpak. Vanuit handhaving is er één concreet doel, namelijk het intensiveren van het toezicht en handhaving inzake alcoholgebruik door minderjarigen.

Het geformuleerde alcoholbeleid in het PHP 2020-2023 voldoet formeel aan de wettelijke regels wat betreft formulering van globale doelen en uit te voeren acties.

Uitvoering van beleid door gemeente inzake alcohol en drugs

Het gemeentelijk beleid inzake het alcohol- en drugsgebruik door jongeren ontbeert, zo laat een vergelijking met de voornemens en de gedetailleerde invulling van het PHP in 2020 zien, echter een voortvarende uitwerking en invulling in de omschreven beleidsperiode. Zo zijn er na de vaststelling van het PHP geen concrete uitvoeringsplannen opgesteld die richting geven aan de voorgenomen acties in een bepaalde periode.

Dit komt mede naar voren in het niet effectueren van de regiefunctie en van een structurele aanwezigheid van gemeentelijke aandacht voor dit thema. De voorgenomen integraliteit in beleid en aanpak is ook niet meer zichtbaar in het overleg met de relevante organisaties; de werkgroep Verslavingsbeleid, die een rol zou vervullen in de regiefunctie van de gemeente en in de afstemming met de organisaties, is een 'stille dood' gestorven en heeft hierin geen rol meer gespeeld. De gemeente heeft zich hierin niet proactief opgesteld. De Rekenkamer neemt daarbij wel in haar conclusie mee dat de coronaperiode ook hierop effect kan hebben gehad.

Uitvoering van beleid door organisaties inzake alcohol en drugs

De inzet voor preventie en voorlichting is met name belegd bij de verslavingszorg van Novadic-Kentron, het onderwijs (met name het Dongemond College), de JGZ-GGD, het jongerenwerk en bureau Halt. Deze inzet kan mogelijk beantwoorden aan het algemene doel vanuit 'educatie' met als subdoelen bewustwording, vroegtijdige signalering en deskundigheidsbevordering inzake middelengebruik. Het onderzoek wijst uit dat voorgenomen structurele en incidentele acties voor de periode 2020-2023 niet (meer) volledig zijn uitgevoerd. De Rekenkamer neemt ook hier mee dat de coronaperiode hier van invloed kan zijn geweest.

De voorlichting voor ouders en voor docenten en professionals is mondjesmaat uitgevoerd en heeft weinig bereik gehad. De bewustwording door middel van voorlichting heeft plaatsgevonden op de vo-school voor de betreffende leerlingen, maar de ouders zijn maar in beperkte mate bereikt. Ook de JGZ-GGD heeft hierin geen rol meer vervuld. Het jongerenwerk heeft

recentelijk meer mogelijkheden gekregen door meer personele capaciteit en het openstellen van een jongerencentrum, maar het is niet helder welk specifiek aanbod zij leveren in de voorlichting over alcohol- en drugsgebruik. De inzet hiervoor, samen met de verslavingszorg, op het Dongemond College zit nog in de planning. De inzet van de verslavingszorg is met name gericht op de individuele gevallen/gesprekken en heeft (nog) geen breder bereik; het specifieke PITD-project is, als aanvullende actie vanuit het PHP, stopgezet. De vraag is of dit niet te vroeg is gebeurd, mede gezien de uitvoering van het project tijdens de coronapandemie. Bureau Halt is met andere organisaties betrokken geweest bij het Bavo-project in de vorm van gastlessen op de basisscholen in groep 8, maar heeft daar geen rol in voorlichting over alcohol- en drugsgebruik. Ook vinden in de praktijk geen of nauwelijks verwijzingen van jongeren uit Geertruidenberg naar Halt plaats vanwege een delict uit de Opiumwet, een drugs- of alcoholgerelateerd feit op basis van een APV, het in bezit hebben van alcohol op een voor het publiek toegankelijke plaats en/of voor openbare dronkenschap onder de 18 jaar. De Halt-alcoholinterventie wordt niet of nauwelijks toegepast voor jongeren uit de gemeente Geertruidenberg.

De voorgenomen intensivering van de acties voor toezicht en handhaving zoals beschreven in het PHP is niet herkenbaar in het onderzoek. Het aantal boa's is relatief beperkt en de toebedeelde capaciteit deels niet ingevuld geweest. Een uitbreiding is pas in 2022 doorgevoerd. De Coronaperiode heeft ertoe geleid dat het aantal (horeca)controles weliswaar beperkt is geweest, maar in periodes waarin er geen sprake was van lockdown is dat niet opgevoerd. In de praktijk is men na de coronaperiode pas weer gaan controleren.

Het aantal meldingen van jeugdoverlast is afgenomen en bij de uitgevoerde straatrondes worden minder vaak (hang)jongeren aangetroffen. De controles op alcohol in de openbare ruimte leiden niet of nauwelijks tot de inzet van repressieve middelen (boetes) en er worden nagenoeg geen jongeren naar Halt verwezen voor een Halt-alcoholinterventie. Het gestelde doel in het PHP 2020-2023 van 'intensiveren toezicht en handhaving bij slijterijen, supermarkten, horeca, cafetaria's, evenementen, paracommerciële instellingen en in de openbare ruimte' is derhalve niet behaald.

Doeltreffendheid beleid alcohol en drugs

De gemeente Geertruidenberg heeft voor de periode 2020 – 2023 enkele meetbare indicatoren geformuleerd voor de realisatie van beleidsdoelen inzake het verminderen van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren. Voor het bereiken van de doelen in de aanpak zijn in principe meetbare maar weinig realistische streefcijfers voor 2023 geformuleerd ((0% middelengebruik onder jongeren en een nalevingspercentage bij handhaving van 100%). Er is geen verslaglegging van de gemeente bekend waarin resultaten worden vermeld.

Er zijn op dit moment dus geen kwantitatieve gegevens beschikbaar om de doeltreffendheid van de doelstellingen van het op jongeren gerichte alcohol- en drugsbeleid te bepalen. Nieuwe data van de GGD-monitor kunnen voorjaar 2024 zicht geven op mogelijke verschuivingen in het gebruik van alcohol en drugs door jongeren in de gemeente. Op voorhand kan worden aangegeven dat de geformuleerde streefcijfers van 0% alcohol- en drugsgebruik onder jongeren en 100% naleving bij handhaving niet zijn behaald.

Er zijn in dit onderzoek ook geen kwalitatieve indicaties gevonden die erop wijzen dat het doel van (in ieder geval) afname van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de gemeente Geertruidenberg is behaald.

Sturing door de raad

De kaderstellende rol van de gemeenteraad komt naar voren in de vaststelling van het 'Preventie- en Handavingsplan Middelengebruik 2020-2023' (PHP). In mei 2020 zijn twee hierover gestelde vragen van raadsfracties door het college beantwoord.

De gemeenteraad heeft in oktober 2021 een raadsinformatiebrief van het college ontvangen over het stopzetten van de PITD-pilot.

De gemeenteraad heeft geen formele tussentijdse informatie van het college ontvangen inzake monitoring of procesevaluatie van de maatregelen die in het preventie- en handavingsplan zijn aangekondigd. Ook heeft de gemeenteraad, op de genoemde evaluatie van de pilot PITD na, geen eindevaluatieverslagen over de opbrengsten en mogelijke effecten van de voorgestelde activiteiten in het PHP ontvangen.

De rekenkamer heeft niet kunnen constateren dat de raad om dergelijke voortgangsverslagen en/of eindevaluaties aan het college heeft gevraagd. De gemeenteraad heeft in het licht van haar controlerende rol dus geen actieve houding bij dit beleidsonderwerp getoond.

5.2 Aanbevelingen

Bij aanbevelingen op het terrein van het alcohol- en drugsbeleid wijzen we op het uitgangspunt van een integrale benadering: de invalshoeken van preventie, probleemoplossing, handhaving en repressie zijn nauw met elkaar verbonden. Bij preventie gaat het om voorlichting, educatie en vroegsignalering, bij probleemoplossing om zorg voor probleemgebruikers en bij handhaving en repressie om controle op naleving van regels en vervolging bij het niet-naleven daarvan.

De cijfers over het relatief vaak voorkomende (overmatig) gebruik van alcohol door jongeren in de gemeente Geertruidenberg en kwalitatieve indicaties over problematisch drugsgebruik bij een (klein) deel van de jongeren dienen aanleiding te zijn om het gevoerde beleid en de uitvoering ervan consistent en integraal in te zetten.

Het onderzoek leidt tot een aantal aanbevelingen ten behoeve van mogelijke verbeterpunten voor de aanpak van (overmatig) alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de gemeente Geertruidenberg.

1. Versterk de integraliteit binnen de gemeentelijke organisatie voor alcohol- en drugsmatigingsbeleid

Indien de gemeente een beleid voorstaat dat streeft naar matiging van het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren, dan bevelen we aan de voorgestane integrale aanpak ook feitelijk vorm te geven. Dit vraagt vooral om een nauwe(re) afstemming tussen de beleidssectoren betrokken bij jeugdbeleid, gezondheidsbeleid en openbare orde en veiligheid.

Essentieel is dat alcohol- en drugsmatiging een bestuurlijk en beleidsmatig draagvlak heeft, een herkenbaar beleidsuitgangspunt is en binnen de gemeentelijke organisatie een vast regie- en coördinatiepunt en borging kent, zodat ook sprake is van een consistente aansturing op de uitvoering van het beleid.

Hoewel het een lichtere vorm is die feitelijk buiten de gemeentelijke organisatie staat, kan een eerste stap zijn het nieuw leven inblazen van de Werkgroep Verslavingsbeleid. In deze Werkgroep Verslavingsbeleid zou(den) dan wel (een) intern betrokkene(n) plaats moeten nemen (zoals eerder ook het geval was), die in beleidsmatige zin de coördinatie en borging functioneel (ook bij wisseling van ambtenaren) binnen de gemeentelijke organisatie ook kan garanderen. De integraliteit en regievoering dient dus ook feitelijk plaats te vinden in een gezamenlijkheid met relevante uitvoeringsorganisaties.

2. Geef in een Preventie- en handhavingsplan middelengebruik periode 2024-2027 direct vorm aan deze integraliteit

Het opstellen van een nieuw Preventie- en handhavingsplan voor de periode 2024-2027 geeft bij uitstek de gelegenheid om de conclusies en aanbevelingen uit dit rapport handen en voeten te geven. De integraliteit is te concretiseren door ook aansluiting te zoeken bij de beleidsdocumenten die in de andere beleidssectoren (recent) zijn vastgesteld (zie ook de paragraaf Jeugdbeleid in dit rapport).

Bij het formuleren van cijfers in dit preventie- en handhavingsplan ten aanzien van middelengebruik onder jongeren adviseert de Rekenkamer wel uit te gaan van realistische(r) doelstellingen. De Rekenkamer begrijpt de ambitieuze insteek in het Preventie- en handhavingsplan middelengebruik 2020-2023 om een percentage van 0% middelengebruik bij jongeren na te streven. Het plan zegt terecht dat middelengebruik onder jongeren – zeker gezien onderliggende wet- en regelgeving – moet worden voorkomen. De Rekenkamer benadrukt echter dat – mede gezien de uitkomsten en conclusies in dit onderzoek – een op voorhand weinig haalbare doelstelling moet worden voorkomen. Het formuleren van beleid dat qua uitkomst niet doeltreffend en doelmatig (b)lijkt te zijn, moet immers ook voorkomen worden. Het is aan het bestuur om reële doelen te kiezen die passen bij de rol en mogelijkheden, zowel financieel, in menskracht als qua beïnvloedingsruimte.

3. Zet in op meer samenhang tussen preventie en voorlichting

Gezien de tolerante houding van ouders en ‘omgeving’ in brede zin in de gemeente Geertruidenberg ten aanzien van drankgebruik en softdrugsgebruik, is het van belang bij direct betrokkenen concrete(re) aandacht te geven aan de schadelijke effecten van (overmatig) alcohol- en drugsgebruik op de korte- en lange termijn.

Preventie heeft een algemeen en breed doel en kent meerdere aspecten binnen het alcohol- en drugsmatigingsbeleid. De effectiviteit van maatregelen op het gebied van onder meer verkrijgbaarheid, leeftijdsgrenzen en lokale maatregelen met het oog op drank- en drugsgebruik tijdens het uitgaan kan hoog zijn, maar tevens moet duidelijk zijn dat voorlichting een essentieel onderdeel (als preventiemiddel) is van een pakket aan maatregelen. Voorlichting alléén heeft ook weinig effect op vermindering van (problematisch) alcohol- en drugsgebruik en dient ondersteund te worden door samenhangend jeugdbeleid, door zorg en door concrete handhaving van regelgeving³⁵.

We bevelen aan naar methoden te kijken, waarbij er meer samenhang is in voorlichting voor ouders en jongeren en waarbij de informatie meer systematisch en programmatisch wordt toegepast.³⁶

Om het bereik van de informatie te vergroten wordt aanbevolen om, naast de GGD en Novadic-Kentron, ook de rol van het jongerenwerk in de voorlichting te vergroten. Surplus werkt op dit moment alleen ‘vraaggericht’, maar kan ook een signalerende en verwijzende functie krijgen bij problematisch alcohol- en drugsgebruik van jongeren. Indien financieel mogelijk zou met het oog op voorlichting ook overwogen kunnen worden de bereikbaarheid van Surplus uit te breiden (weekenden).

Goed voorbeeld doet volgen. Niet alleen voorlichting aan de doelgroep van jongeren, maar zeker ook voorlichting aan ouders is, gezien de resultaten van het onderzoek, van belang om de kennis over de korte- en lange-termijn risico's van overmatig alcoholgebruik over te dragen. Veel winst is te behalen door de bewustwording van de ouders te vergroten. Zij moeten zich ervan bewust worden dat het drinken op jonge leeftijd negatieve gevolgen heeft voor de gezondheid van de jongere. De voorlichting dient overigens niet alleen over alcohol te gaan. Er is ook informatie nodig over de risico's van drugsgebruik bij jongeren.

4. Onderzoek mogelijkheden aanvullende zorg voor (probleem)gebruikers

Een van de signalen omtrent drugsgebruik in de gemeente Geertruidenberg wijst op de behoefte aan vroegsignalering en laagdrempelige hulpverlening in het geval van (eerste indicaties van) verslaving. De stichting Moedige Moeders is er voor de ouders van verslaafden. De

³⁵ Zie bijvoorbeeld een overzichtsstudie van het Trimbos Instituut (2019) hierover: Alcoholpreventie bij jongeren en jongvolwassenen; effectieve interventies en andere mogelijkheden voor preventie van alcoholgebruik bij jongeren en jongvolwassenen (11-24 jaar).

³⁶ In Nederland zijn specifieke, erkende interventies voor alcohol terug te vinden in de interventiedatabase van het RIVM. Hier staan erkende schoolprogramma's, trainingen, interventies voor signalering, kortdurende interventies, zelfhulpprogramma's, en ander interventievormen die kunnen worden ingebed in een integrale preventie aanpak. Zie hiervoor: <https://www.loketgezondleven.nl/interventies-zoeken#/Overview>

zichtbaarheid van deze stichting kan worden vergroot. De verslavingszorg heeft slechts een beperkt aantal uren beschikbaar voor de zorg van jongeren. Aanbevolen wordt in overleg te treden met onder meer huisartsen over een (mogelijk aanvullende) behoefte aan een nuldelijns-verslavingszorg in de gemeente Geertruidenberg voor een versterking van de eerste opvang in geval van signalen van verslaving.

5. Versterk inzet en overleg voor toezicht en handhaving

Indien de gemeente wil blijven streven naar een (ambitieuze) matigingsbeleid van het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren, wordt aanbevolen het aantal controles op de handhaving van de Alcoholwet te verhogen.

Handhaving bestaat niet alleen uit strikte naleving en controle van regelgeving. Ook het stimuleren van goed overleg met betrokken partijen geeft een steviger vertrouwensbasis tussen partijen om tot een gezamenlijk en effectief matigingsbeleid te komen. Mede gezien de door inwoners geuite ervaringen met het niet-handhaven van de Alcoholwet/Drank- en Horecawet en het aantal uitgevoerde horecacontroles, verdient het aanbeveling het overleg en de samenwerking met de horeca te intensiveren en concrete afspraken te maken over toelatings- en schenkbeleid en sluitingstijden. Het wordt aanbevolen hiertoe een Horecaconvenant in het handhavingsbeleid op te nemen.

Handhaving kan alleen geloofwaardig en effectief zijn als bij overtreding van de regelgeving een vervolgtraject wordt ingezet. Zo kan Bureau Halt de 'alcohol-leerstraf' toepassen en heeft als zodanig ook een functie in de aanpak van jongeren die overmatig alcohol drinken en de regelgeving overtreden. Daarnaast kan het een preventief effect hebben ter voorkoming van alcohol- en drugsmisbruik. Gezien het geringe aantal verwijzingen in de gemeente Geertruidenberg naar Halt in voorgaande jaren, wordt aanbevolen de mogelijkheden van deze aanpak nader te verkennen in overleg tussen politie, toezichthouders en HALT.

Ten aanzien van de handhaving en de rol van de horeca in het toelatings- en schenkbeleid en toepassing van sluitingstijden, kan de gemeente de horeca aanspreken op de naleving van de in de Horecaconvenant vastgelegde afspraken.

6. Vergroot mogelijkheden van monitoring en evaluatie

Het onderzoek wijst uit dat er geen monitoring en evaluatie heeft plaatsgevonden van de inzet en van de opbrengsten van de acties die in de PHP waren aangekondigd. Hierdoor is er ook geen beeld van de mogelijke effectiviteit van bepaalde acties (behalve van de PITD-pilot).

Bij de inzet van de verschillende middelen om een alcohol- en drugsmatigingsbeleid vorm te geven, wordt aanbevolen het proces te monitoren en de effecten van de aanpak te meten.

Meer actuele en cijfermatige gegevens over het alcohol- en drugsgebruik door jongeren kunnen als basis worden gebruikt voor een toetsing van de doelen en resultaten in de nabije toekomst. De resultaten van de GGD-monitor in mei 2024 kunnen hier mogelijk een basis voor bieden.

Daarnaast bevelen we aan om niet alleen naar de 'harde cijfers' over het daadwerkelijke middelengebruik uit de GGD-monitor te kijken. Een cijfer over middelengebruik zegt iets over hoe het gebruik verandert door de tijd of hoe de gemeente scoort ten opzichte van de gemeente, maar niet hoe het beleid daaraan bijdraagt. De aanbeveling is om ook (kwalitatieve) evaluatiecriteria in overweging te nemen waarop het preventiebeleid een gedragsverandering probeert te bewerkstelligen. Denk bijvoorbeeld aan de houding, sociale norm en kennisniveau van jongeren en ouders ten aanzien van middelengebruik.

7. Aanbeveling aan de raad

Wij bevelen de raad aan haar kaderstellende rol in het alcohol- en drugsbeleid expliciet(er) op zich te nemen. Tevens kan ze haar controlerende rol op zich nemen door het college te vragen naar een regelmatige en uitgebreide verantwoording voor beleid en uitvoering van het alcohol- en drugsbeleid in jaarverslagen en evaluatierapporten.

Bijlage 1 Overzicht geraadpleegde documenten onderzoek alcohol- en drugsgebruik jongeren Geertruidenberg

Boer, M., van Dorsselaer, S., de Looze, M., de Roos, S. e.a. (2022). *HBSC 2021. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Trimbos instituut, Sociaal en Cultureel Planbureau.

Gemeente Geertruidenberg, Vertrouwen, verbinding en vooruitgang, Coalitieakkoord 2022-2026

Gemeente Geertruidenberg, afdeling Beleid, Krijg een kans, Verslavingsbeleid 2018-2022 gemeente Geertruidenberg, februari 2019

Gemeente Geertruidenberg, Preventie- en handhavingsplan alcohol gemeente Geertruidenberg 2014-2018

Gemeente Geertruidenberg, Preventie- en handhavingsplan middelengebruik gemeente Geertruidenberg 2020-2023

Gemeente Geertruidenberg, Lokale gezondheidsnota Geertruidenberg 2013-2016

Gemeente Geertruidenberg, Beleidsplan Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022 gemeenten Drimmelen en Geertruidenberg

Gemeente Geertruidenberg, Veiligheidsanalyse 2019 (samenvatting)

Gemeente Geertruidenberg, Beleidsplan Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 gemeenten Drimmelen en Geertruidenberg

Gemeente Geertruidenberg, Beleidsplan VTH gemeente Geertruidenberg 2022

Gemeente Geertruidenberg, Evenementennota kaderstellend 2017-2021 (concept)

Gemeente Geertruidenberg, Evenementenbeleid 2022-2026 Kaderstellende nota

Gemeente Geertruidenberg, Subsidieprogramma Sociaal Domein 2018-2024

Gemeente Geertruidenberg, Beleidskader Sociaal Domein, juli 2021

Gemeente Geertruidenberg, Programmaplan Geertruidenberg, Van denken naar doen, 2023-2027, oktober 2023

Gemeente Geertruidenberg, Gelukkig opgroeien in Geertruidenberg, Uitvoeringskader Jeugd 2024-2027, oktober 2023 (concept)

Memorie van Antwoord College van B&W, Beperken dealen drugs, 6 november 2018

Memorie van Antwoord College van B&W, Alcohol, 22 oktober 2019

Memorie van Antwoord College van B&W, Preventie en handhavingsplan, 12 mei 2020

Memorie van Antwoord College van B&W, Preventieplan middelengebruik (toelichting PITD), 26 mei 2020

Memorie van Antwoord College van B&W, Tussenrapportage evenementen, 16 juni 2020

Werkgroep Verslavingsbeleid Geertruidenberg:

- Notulen werkgroep verslavingsbeleid, 20 juni 2019
- Notulen werkgroep verslavingsbeleid, 30 september 2019
- Notulen werkgroep verslavingsbeleid, 28 oktober 2019
- Notulen werkgroep verslavingsbeleid, 09 december 2019

Novadic-Kentron, PITD programma individuele trajectbegeleiding drugs, 2019

Raadsvoorstel Gezondheidsnota 2013-2016, 30 mei 2013

Raadsvoorstel evenementennota 2017, 24 mei 2017

Raadsvoorstel preventie en handavingsplan 2020-2023, 19 februari 2020

Raadsvoorstel Evenementennota 2022-2026 Kaderstellende nota, 22 december 2022

Regio WBO Jeugd, Beleidskader 2020-2023

Rekenkamer West-Brabant, Toezicht en handhaving gemeente Geertruidenberg, eindrapportage, 2018

RIB 20161207 Rib sluiting drugspand, 7 december 2016

RIB 171204 RIB inzake sluiting drugspanen

RIB 180820 RIB inzake sluiting drugspand Weegbree Geertruidenberg, 20 augustus 2018

RIB PITD, 21 oktober 2021

RIB Bijlage bij RIB Evaluatie Verantwoording Novadic-Kentron PITD project, 4 oktober 2021

Stevens, G., van Dorsselaer, S., Boer, M., de Roos, S.; Duinhof, E., ter Bogt, T., van den Eijnden, R., Kuyper, L., Visser, D.; Vollebergh, W. en de Looze, M. (2018). *HBSC 2017. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Trimbos instituut, Sociaal en Cultureel Planbureau.

Bijlage 2 Overzicht geïnterviewde sleutelpersonen onderzoek alcohol- en drugsgebruik jongeren Geertruidenberg

Gemeente Geertruidenberg

- beleidsmedewerker lokaal gezondheidsbeleid
- beleidsmedewerker jeugd
- adviseur openbare orde en veiligheid
- coördinator boa's en wijkgericht samenwerken

Surplus Jongerenwerk

- leidinggevende
- jongerenwerkers

Novadic-Kentron, preventiemedewerker

Dongemond College Raamsdonkveer/Geertruidenberg

- zorgcoördinator/docent
- ondersteuningscoördinator

GGD West-Brabant, adviseur preventie & gezondheid

Politie, politiedistrict de Baronie, wijk/jeugdagent en voormalig jeugdagent

Halt-team Zeeland-West-Brabant, medewerker

Centrum Jeugd en Gezin, jeugdprofessional

Sportservice Noord-Brabant, buurtsportcoach/verenigingsondersteuner

Zelfhulpgroep Moedige Moeders Drimmelen, bestuursleden

Bijlage 3 **Normenkader en beoordeling alcohol- en drugsbeleid jongeren**
Geertruidenberg 2020-2023

Beleid gemeente		
Norm	Operationalisatie; criteria	Beoordeling
Het beleid inzake alcohol, drugs en jongeren bevat concrete en realistische doelstellingen en te leveren prestaties	De doelstellingen omvatten ten minste:	
	- een omschrijving van het doel	+
	- een omschrijving van de doelgroep(en)	+/-
	- een omschrijving van de uitvoering van het beleid en verwachte inzet	+/-
	- meetbare indicatoren voor de doelstellingen, inclusief afspraken over monitoring daarvan	-
	- een indicatie wanneer het doel behaald moet zijn	-
Het alcoholbeleid en het drugsbeleid voldoen aan de eisen gesteld door wet- en regelgeving	Alle verplichte wettelijke onderdelen zijn in het beleid en het opgestelde plan opgenomen, waaronder:	
	- doelstellingen (alcoholbeleid)	+
	- acties die worden ondernomen om alcoholgebruik en daarmee samenhangende problematiek te voorkomen en/of verminderen	+
	- acties die worden ondernomen om drugsgebruik en daarmee samenhangende problematiek te voorkomen en/of verminderen	-
	- wijze waarop het handhavingsbeleid wordt uitgevoerd en welke handhavingsacties worden ondernomen (alcoholbeleid)	+
	- resultaten welke behaald dienen te worden	-
De kwaliteit van het beleid is voldoende	- Het beleid is integraal en geeft de samenhang aan tussen de verschillende relevante beleids-terreinen inzake alcohol en drugs	-
	- Het beleid is actueel	-
	- De uitgangspunten en veronderstellingen die aan het beleid ten grondslag liggen zijn logisch en volledig	+/-
	- Het beleid is adequaat uitgewerkt op de onderdelen preventie, educatie, regelgeving en handhaving (toepassing preventiemodel Reynolds)	+/-

Uitvoering beleid		
Norm	Operationalisatie; criteria	Beoordeling
De uitvoering voldoet aan een aantal organisatorische en inhoudelijke randvoorwaarden	- Er zijn voldoende middelen (geld, ambtelijke capaciteit) vanuit de gemeente beschikbaar	+
	- De samenwerking met relevante organisaties in de beleidspijlers is helder vastgesteld en verloopt goed	+/-
	- Er is in de praktijk een integrale aanpak met een duidelijke regie, zowel intern als extern	-
De uitvoering van het beleid is doeltreffend	- De beoogde doelen en prestaties zijn volgens verschillende objectieve cijfers in de praktijk gerealiseerd	-
	- De beoogde doelen en prestaties zijn volgens verschillende betrokken actoren in de praktijk gerealiseerd	-
	- Er vindt regelmatig evaluatie plaats van de uitvoering en van de resultaten daarvan	-
Rol gemeenteraad		
Norm	Operationalisatie; criteria	Beoordeling
De gemeenteraad stelt kaders voor het alcoholbeleid en voor het drugsbeleid	- De gemeenteraad stelt inhoudelijke (uitgangspunten, doelstellingen) en financiële (in de begroting) kaders voor het alcoholbeleid en drugsbeleid	+/-
Er wordt door het college verantwoording afgelegd aan de gemeenteraad over de uitvoering van het beleid	- De raad wordt geïnformeerd over de activiteiten, resultaten en effecten - De informatie die de raad ontvangt is voldoende relevant, toegankelijk, tijdig en correct	- -



**Gemeente
Geertruidenberg**

Aan de Rekenkamer Geertruidenberg

Raamsdonksveer, 18 april 2024

Ons kenmerk : LIB/jvmi/20240404118071
Onderwerp : Bestuurlijk wederhoor rapport Rekenkamer Geertruidenberg "Stap uit de roes"
Behandeld door : J. van Mierlo
Telefoonnummer : 14 0162

Geachte leden van de Rekenkamer Geertruidenberg,

Op 23 februari 2024 ontvingen wij uw rapport "Stap uit de roes!", dat u voor bestuurlijk wederhoor aan ons college heeft verzonden.

Allereerst dankt het college uw Rekenkamer voor het uitgebreide rapport en de zorgvuldigheid waarmee dit rapport tot stand is gekomen. Het alcohol- en drugsgebruik van jongeren binnen de gemeente Geertruidenberg blijft een aandachtspunt. Het college ziet dit rapport als zeer waardevol en onderschrijft dan ook op hoofdlijnen de conclusies van de Rekenkamer.

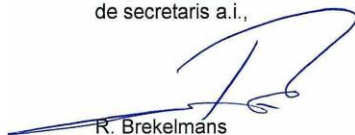
Ook de gedane aanbevelingen neemt het college graag ter harte in (nieuw) te ontwikkelen beleid. Het college erkent dat voorgenomen beleid, gericht op alcohol- en drugspreventie, de afgelopen jaren niet volledig is uitgevoerd. Het had de omstandigheden niet mee.

De onderzoeksperiode en het preventie- en handavingsplan alcohol waarnaar wordt verwezen vallen samen met een groot deel van de coronaperiode. Ook heeft de gemeente in deze periode personele uitdagingen gekend. Zoals onderbezetting, wisseling van personeel en het niet functioneren van de boa alcohol handavingspool in die periode. Toch hebben het college en haar partners niet stilgezeten op het gebied van alcohol- en drugspreventie.

In de bijlage zetten wij per conclusie en aanbeveling, onze reactie uiteen. Hierin leest u of wij de conclusie/aanbeveling onderschrijven en in welke mate wij deze zullen overnemen. Ook leest u welke concrete actie(s) wij hieraan verbinden en is een kort slotwoord opgenomen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Geertruidenberg,
de secretaris a.i.,

de burgemeester,



R. Brekelmans

M. Witte



Bijlage 1: Bestuurlijk wederhoor rapport Rekenkamer Geertruidenberg "Stap uit de roes".

Reactie op samenvattende conclusies:

1. Beleid inzake gebruik van alcohol en drugs door jongeren

We onderschrijven dat er géén specifiek jeugd- of volksgezondheidsbeleid meer is, omdat dat ondervangen wordt in het beleidskader Sociaal Domein dat in 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld. Met het vaststellen van het huidige collegeakkoord en de bijbehorende programma's, waaronder het programma Mens & Zorg, wordt het beleidskader Sociaal Domein verder geïmplementeerd. Er zijn en worden verschillende uitvoeringskaders geschreven, waarin specifiek staat hoe we de ambities binnen het sociaal domein willen bewerkstelligen.

2. Doelstellingen

De drie doelen van de educatieve aanpak zijn overgenomen in het uitvoeringskader Jeugd, dat eind 2023 is vastgesteld. Waarin het voorkomen van alcohol en middelengebruik én roken één van de belangrijkste speerpunten is. Daarom is er in 2023 ook voor gekozen om mee te doen met het landelijke programma 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)', waarmee we op basis van cijfers en feiten over de lokale jeugd werken aan gezonde en gelukkige jongeren en willen voorkomen dat zij alcohol en/of drugs gebruiken of roken. De aanpak wordt in 2024 samen met partners uit het jeugddomein verder uitgewerkt. Het is een meerjarige aanpak die wetenschappelijk onderbouwd is en is gebaseerd op het IJslands preventiemodel.

3. Uitvoering van beleid door gemeente en organisaties inzake alcohol en drugs

We onderschrijven dat de gemaakte afspraken en planning uit het preventie- en handavingsplan alcohol ('PHP') vanaf 2020 niet zijn nagekomen. De coronacrisis heeft hier grote invloed op gehad. De gemeente en andere betrokken organisaties kregen van de een op andere dag andere prioriteiten en dit heeft ervoor gezorgd dat de werkgroep Verslavingsbeleid vanaf 2020 niet meer actief is geweest.

Wel hebben we óók in de coronaperiode, extra aandacht gehad voor de jeugd in Geertruidenberg. De gemeente heeft de overleggen rondom jeugd en veiligheid -waarin politie, BOA's, Halt, Novadic-Kentron, jongerenwerk, CJG en de gemeente plaatsnemen- altijd geïnitieerd. Onder andere in de vorm van het straathoekoverleg en de veiligheidskamer. Dit zijn overleggen waarbij zaken rondom alcohol- en middelengebruik ter sprake komen en er gekeken wordt welke acties er door de partners worden uitgezet. Dit overleg wordt door de aangesloten partijen als erg waardevol beschouwd.

Tevens is er in de afgelopen jaren extra ingezet op het jongerenwerk. Er zijn subsidies verstrekt om extra interventies in te zetten die zich specifiek hebben gericht op kwetsbare jongeren uit de gemeente. Ook zijn er door Halt bij alle geïnteresseerde basisscholen en het Dongemond college meerdere gastlessen gegeven en zijn basisscholen ieder jaar welkom bij de Riskfactory. Scholen bepalen zelf het onderwerp van deze gastlessen. Daarnaast zijn er bij verschillende (sport)verenigingen trainingen of lezingen gehouden over het alcohol- en middelengebruik en wordt er door de gemeente én de buurtsportcoaches aandacht besteedt aan de campagne NIX18. Ook is er altijd aandacht geweest voor het jeugdcarnaval, waarbij de gemeente subsidies verleend heeft aan organisaties die alcoholvrije feesten georganiseerd hebben. Er zijn tevens door de gemeente bandjes verstrekt om minderjarigen tijdens carnaval te herkennen.

Alhoewel de werkgroep Verslavingsbeleid vanaf 2020 niet meer actief is geweest, is er wel door de gemeente voor gezorgd dat de betrokken partijen elkaar maandelijks spraken (en spreken) en dat verschillende organisaties in deze periode meer hebben kunnen inzetten op kwetsbare jongeren uit de gemeente.

In 2023 zijn de BOA's gestart met een nulmeting horeca betreffend het alcohol- en drugs beleid. Zij hebben alle horecagelegenheden (incl. para-commerciële gelegenheden) gecontroleerd. Op basis van de constateringen is hen mogelijkheid tot herstel geboden. Deze nulmeting bevindt zich momenteel in de afrondende fase. Bijna alle gelegenheden zijn (opnieuw) gecontroleerd. Wegens capaciteitsproblemen is het niet gelukt deze nulmeting eerder af te ronden.



Tevens is er extra aandacht voor alcoholbeperking op lokale evenementen. Hiervoor nemen wij voorwaarden op in de evenementenvergunning en controleren daar ook op. Een goed voorbeeld hiervan is de Veersedag, waar de organisatie veel werk maakt van alcoholpreventie.

4. Doeltreffendheid beleid alcohol en drugs

Wij herkennen dat er in het Preventie- en handnavingsplan 2020-2023 ambitieuze, maar weinig realistische doelen zijn geformuleerd. Het beschrijven van concrete, realistische en meetbare doelstellingen en het monitoren van effecten zijn aandachtspunten binnen het programmatisch werken. Ook het (ontbreken aan) evalueren van beleid is een onderwerp waar extra aandacht voor nodig is. Zoals hierboven genoemd is hier door corona en het ontbreken van voldoende personeel te weinig tijd aan besteed.

Reactie op de aanbevelingen:

1. Versterk de integraliteit binnen de gemeentelijke organisatie voor alcohol- en drugsmatigingsbeleid

In 2023 is gestart met een intern beleidsoverleg om zorg & veiligheid meer integraal op te pakken. Hier nemen twee beleidsmedewerkers van het sociaal domein (aandachtsgebied jeugdbeleid) en de adviseur openbare orde & veiligheid aan deel. Ook het onderwerp alcohol- en middelengebruik wordt tijdens dit overleg besproken. De aanbeveling om ook de ambtenaar volksgezondheid te laten aansluiten, zullen we overnemen.

Tevens is er in 2023 gestart met een ketenoverleg jongeren, waar de belangrijkste organisaties rondom jeugd en alcohol- middelengebruik aan deelnemen. Daarnaast is er al een overlegstructuur rondom zorg & veiligheid, waaraan (twee)maandelijks de verschillende betrokken organisaties rondom jeugd en veiligheid deelnemen. Ook wordt er vanuit het programma OKO een dialoogsessie georganiseerd. Hierin ontmoeten dezelfde organisaties elkaar om met elkaar te bepalen hoe we komen tot een fijne en veilige omgeving voor jongeren om in op te groeien. Om te voorkomen dat ze alcohol en/of overige middelen gaan gebruiken. We zullen, samen met onze partners, kijken of er nog een andere overleg- of organisatievorm (zoals een werkgroep) nodig is.

2. Geef in een Preventie- en handnavingsplan middelengebruik periode 2024-2027 direct vorm aan deze integraliteit

Het preventie- en handnavingsplan middelengebruik voor de periode 2019-2023 is verlopen. Om deze reden zal er dit jaar een preventie- en handnavingsplan middelengebruik worden opgesteld dat zal gelden tot 2027. Bij het opstellen van dit plan nemen we de conclusies en aanbevelingen uit het eindrapport mee. Waaronder het formuleren van realistische(re) doelstellingen.

In het Programma Uitvoering en Handhaving Fysieke Leefomgeving gemeente Geertruidenberg 2024 hebben wij als doel gesteld om als gemeente meer aandacht te besteden aan het verstrekken van alcohol aan minderjarigen. Vanuit de Baronie Horecapool zullen wij hiervoor extra inzet vragen in de vorm van controles. Dit zullen we doen door BOA's die het certificaat Alcoholwet bezitten en "een jeugdige uitstraling" hebben, controles te laten uitvoeren of horecaondernemers voldoen aan wet- en regelgeving.

Daarnaast wordt geïnventariseerd of het haalbaar is om een Horecaconvenant in het handnavingsbeleid op te nemen, waarin nadere afspraken kunnen worden gemaakt over toelatings- en schenkbeleid en sluitingstijden.

Het Preventie- en handnavingsplan richt zich op de horeca. In het rapport hebben wij ook gelezen dat alcoholgebruik in onze gemeente nog een groter probleem is dan het gebruik van andere middelen. In verhouding is daar te weinig aandacht voor geweest. Ook constateren wij dat alcoholgebruik onder jongeren door hun omgeving genormaliseerd wordt. Het doorbreken van dit probleem kan niet (enkel) bij de horeca worden belegd. Hiervoor zullen we ook aan bewustwording en preventie in de directe omgeving, waaronder de thuissituatie moeten werken. Dit doen we onder andere vanuit het programma OKO.

3. Zet in op meer samenhang tussen preventie en voorlichting

Deze oproep steunen we van harte. Uit wetenschappelijk onderzoek komt naar voren dat de verantwoordelijkheid van het wel of niet gebruiken van alcohol en middelen niet bij jongeren weggelegd kan worden. Het is een verantwoordelijkheid van de gehele omgeving waarin een jongere opgroeit: van ouders, de (sport)vereniging, de (ouders van) vrienden en het onderwijs. Daarom is het belangrijk om bewustwording te creëren in de directe omgeving van de jongeren.

Het landelijk programma OKO is hier ook op gebaseerd. In 2023 zijn daar de eerste stappen in gezet. Belangrijk is om te blijven realiseren dat de effecten hiervan pas op lange termijn zichtbaar zijn. De OKO methodiek is op de lange termijn bewezen effectief en wetenschappelijk onderbouwd. Hiermee willen we voorkomen dat er losse, niet-effectieve of weinig invloedrijke acties worden ingezet om deze problematiek aan te pakken.

Uit onderzoek blijkt ook dat voorlichting aan jongeren ook averechts kán werken. Er zal dus goed gekeken moeten worden welke voorlichting er nodig is, en voor welke doelgroep deze bedoeld is. Doorontwikkeling van het project 'Van basisschool naar voortgezet onderwijs' (BAVO) zal in samenhang met het Actief-Akkoord (voortkomend uit het landelijke Gezond-en-Actief-Leven Akkoord) en OKO bekeken worden. Met als doel de omgeving van de jongeren gericht te kunnen ondersteunen met vraagstukken op het gebied van alcohol- en middelengebruik.

Verder zal er samen met onze welzijnsorganisatie gekeken worden of in hun opdracht duidelijker geformuleerd kan worden wat zij toen rondom het alcohol- en middelenpreventie, zodat dit onderwerp specifiekere aandacht krijgt. Wel zijn wij er van overtuigd dat het jongerenwerk nu niet enkel 'vraaggericht' werkt, maar zeker ook signaleert én doorverwijst. Meerdere casussen zijn bij ons bekend.

4. Onderzoek mogelijkheden aanvullende zorg voor (probleem)gebruikers

Ook dit signaal wordt meegenomen. Binnen de reguliere overleggen met huisartsen wordt de (mogelijk aanvullende) behoefte aan nuldelijns-verslavingszorg in de gemeente geïnventariseerd.

In 2023 heeft de gemeente Geertruidenberg een subsidie van €2.000,- beschikbaar gesteld aan de stichting Moedige Moeders. Zij hebben maandelijkse (anonieme) bijeenkomsten en trainingen georganiseerd en een telefonische hulplijn, website en sociale media opgezet. De subsidie is ook gereserveerd voor 2024.

N.a.v. het rekenkamerrapport is er contact gezocht met de stichting Moedige Moeders. Samen wordt er gekeken of het mogelijk is om meer bekendheid te geven aan deze organisatie en zo ja, in welke vorm.

5. Versterk inzet en overleg voor toezicht en handhaving

Het gebruik van alcohol en drugs, in zijn algemeenheid en specifiek onder jongeren, kent ook zijn uitwerking op de openbare orde en veiligheid. Daarom is ook in het meerjarig Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) 2023-2026 opgenomen dat het alcohol- en drugsgebruik aandacht behoeft. Het kent in het IVB zijn plek onder de prioriteit 'jeugd en Veiligheid', maar het hangt ook samen met de prioriteit 'ondermijning'.

Om de ambities onder de prioriteit jeugd en veiligheid te realiseren, moeten we nadrukkelijk aan de slag in de integrale samenwerking met de diverse disciplines in de gemeentelijke organisatie maar ook daarbuiten zoals Halt. Deze prioriteit vraagt bij uitstek om een integrale benadering, omdat de ambities in het IVB raakvlakken hebben met de preventieve keten bij andere disciplines. Ook op dit vlak herkennen en erkennen wij de aanbeveling van de rekenkamer om de integraliteit te versterken.

Met uitzondering van de softdrug wiet kunnen drugs alleen verkregen worden via het criminele milieu. Het college ziet het ook als haar taak om een bijdrage te leveren in de aanpak van drugscriminaliteit. Volgens het college is het minder makkelijk verkrijgbaar maken van drugs ook een interventie in het voorkomen van gebruik van drugs onder jongeren. Vanuit het IVB is de aanpak van drugscriminaliteit dan ook een ambitie onder de prioriteit ondermijning. Samen met partners als de politie en het RIEC blijven wij ons inzetten om drugscriminaliteit te bestrijden en daarmee inzet te plegen op de beschikbaarheid van drugs in onze samenleving. Wij hopen dat de samenleving hierin ons ook helpt door (anoniem) melding te doen van eventuele drugscriminaliteit. Om de meldingsbereidheid te verhogen geven we het komend jaar ook extra aandacht aan de mogelijkheid om te melden via Meld Misdaad Anoniem of via de politie.



Ons kenmerk : LIB//20240404118071
Onderwerp : Bestuurlijk wederhoor rapport Rekenkamer Geertruidenberg "Stap uit de roes"

Bij de bestrijding van de drugscriminaliteit willen we de kanttekening maken dat we hierin minder lokale invloed kunnen uitoefenen dan op andere ambities. De bestrijding van (drugs)criminaliteit is een kerntaak van politie en Openbaar Ministerie. De beleidsdoelstellingen en capaciteitsverdeling bij de politie wordt landelijk en regionaal bepaald. De doelstellingen en capaciteitskeuzes bij politie sluiten dan ook niet altijd aan op de lokale context. De burgemeester is continue in gesprek met de politie maar kan hierin slechts tot bepaalde mate invloed op uitoefenen doordat de politie werkt vanuit landelijke en regionale beleidsdoelstellingen en toegekende capaciteiten.

6. Vergroot mogelijkheden van monitoring en evaluatie

In de ontwikkeling naar programmatisch werken wordt in het programma Mens en Zorg geïnvesteerd in een structurele monitor voor het sociaal domein. Met deze monitor worden de maatschappelijke effecten van het gemeentelijke beleid in het sociaal domein gevolgd en gerapporteerd. In de monitor nemen we ook de specifieke indicatoren op voor de monitoring van het beleid inzake alcohol en drugsgebruik door jongeren.

Daarnaast wordt er in het programma OKO gewerkt met cijfers uit de GGD jeugdmonitor. Deze zal daarom vanaf 2024 één keer in de twee jaar plaatsvinden, i.p.v. één keer in de vier jaar. Ook worden hier extra vragen over alcohol- en middelengebruik aan toegevoegd. Zo krijgen we sneller en adequatere cijfers over jongeren in onze gemeente. De jeugdmonitor wordt altijd afgenomen bij klas 2 en 4 op het voortgezet onderwijs.

Slotwoord

Het college verwerkt graag de waardevolle aanbevelingen uit uw rapport in nieuw beleid, uitvoering en handhaving. Hiervoor zullen we keuzes moeten maken, rekening houdend met de capaciteit en financiële mogelijkheden.

Immers, preventie is een zaak van lange adem. Dat blijkt ook uit de conclusies uit het rapport 'Impact van het Nationaal Preventieakkoord voor roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik (januari 2024).

Daarbij realiseren we ons dat de manier waarop de samenleving en ouders omgaan met het gebruik van drugs en alcohol vaak normaliserend en soms zelfs faciliterend is. Het vraagt nog veel inspanning om een bewuste omgeving te creëren die de gedeelde verantwoordelijkheid voelt om het middelengebruik onder jongeren terug te dringen. Om dit resultaat te kunnen bereiken is gezamenlijke inzet van de gemeente, partners en inwoners noodzakelijk. Effect bereiken we immers alleen samen.

Vanuit het programma OKO zijn wij gestart met een integrale benadering van de omgeving om het middelengebruik onder jongeren te verminderen. Uw rapport heeft ons aangemoedigd om op deze ingeslagen weg door te gaan. Het is evident dat een structurele en effectieve aanpak van dit probleem vraagt om investering in capaciteit en middelen.